

BREDA

**De grenze-
loze stad van
creativiteit**

BREDA

**De historische
stad in het park**

BREDA

**De gastvrije
stad van
ontmoeting**

DIEPENHORST DE VOS EN PARTNERS

ONAFHANKELIJK

DANKZIJ VOLLEDIGE ONAFHANKELIJKHEID KUNNEN WIJ ONZE OPDRACHTGEVERS ZOWEL IN HET BEDRIJFSLEVEN, ALS BIJ OVERHEDEN OPTIMAAL ADVISEREN. IMMERS, ZONDER BINDING MET ANDERE BELANGHEBBENDEN BIJ EEN PROJECT WORDEN CONFLICTERENDE BELANGEN VERMEDEEN.

BETROKKEN

ONZE BETROKKENHEID IS EEN GARANTIE VOOR HET BEHARTIGEN VAN DE BELANGEN VAN ONZE OPDRACHTGEVERS. WIJ DOEN DAARBIJ ALLES WAT WIJ KUNNEN EN ONTZORGEN DE KLANT.

DESKUNDIG

WIJ BESCHIKKEN OVER BREDE ERVARING, OPGEBOUWD IN TIENTALLEN JAREN, OP HET GEBIED VAN BOUWMANAGEMENT, VASTGOEDADVIES, PLANONTWIKKELING, BOUWKOSTENADVIES, HUISVESTINGSMANAGEMENT EN INSTALLATIECONCEPTEN.

DAADKRACHTIG

ONS ONDERNEMENDE KARAKTER, ONS DOORZETTINGSVERMOGEN EN DE AANWEZIGHEID VAN DE PROFESSIONELE KENNIS ZORGT ERVOOR DAT WIJ DAADKRACHTIG OP ZULLEN TREDEN NAMENS DE OPDRACHTGEVER.

INTEGER

WIJ ZIJN BETROUWBAAR IN ALLES WAT WIJ DOEN. WIJ KOESTEREN ONZE INTEGRITEIT EN VINDEN HET VANZELFSPREKEND DAT DE GRENZEN VAN ETHISCH HANDELEN NOOIT OVERSCHREDEN MOGEN WORDEN. WIJ HOUDEN ONS AAN DE GEDRAGSCODE.

DE GRENZELOZE STAD VAN CREATIVITEIT

12

Kort

Breda kijkt vooruit.

16

Nieuwe bestemmingen

De metamorfose van bedrijven-terreinen en fabrieken.

24

Cijfers & weetjes

De stad waar je je nooit verveelt.

26

Smaakgids

Alles wat mooi en creatief is.

28

Grootste fotofestival van de benelux

Theo Andriessen: 'Het feest van de fotografie vieren, doe je hier.'

30

Het Breda van...

Henry Marten: 7 hotspots in Belorum.

32

Column

Rene Bosma over Creatieve ontmoetingen.

DE HISTORISCHE STAD IN HET PARK

34

Kort

Groen en gezond op weg naar 2030.

38

In het groen

Een fotoreportage, omdat 60,8 procent van Breda groen is.

48

Cijfers & weetjes

De groene ambities in getallen.

50

De boer op!

Stijn en Stéphanie Markusse over gezond, vers en eerlijk.

52

Het Breda van...

Bart Witlox: 7 groene hotspots in Breda.

54

Column

Daniel Raven Ellison over het concept National Parc City.

DE GASTVRUE STAD VAN ONTMOETING

56

Kort

Leven, vieren en oog hebben voor elkaar.

60

Elkaar ontmoeten

Iedereen is welkom: met of zonder beperking.

68

Cijfers & weetjes

Gezelligheid in getallen.

70

Smaakgids

Alles wat leuk en gezellig is.

72

De paden op, de lanen in!

Parilla van Blitterswijk wandelt en brengt mensen samen.

74

Het Breda van...

Rupert Parker Brady: 7 hotspots in de binnenstad.

76

Column

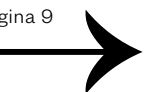
Arjan Knoppert: hospitality in de genen.

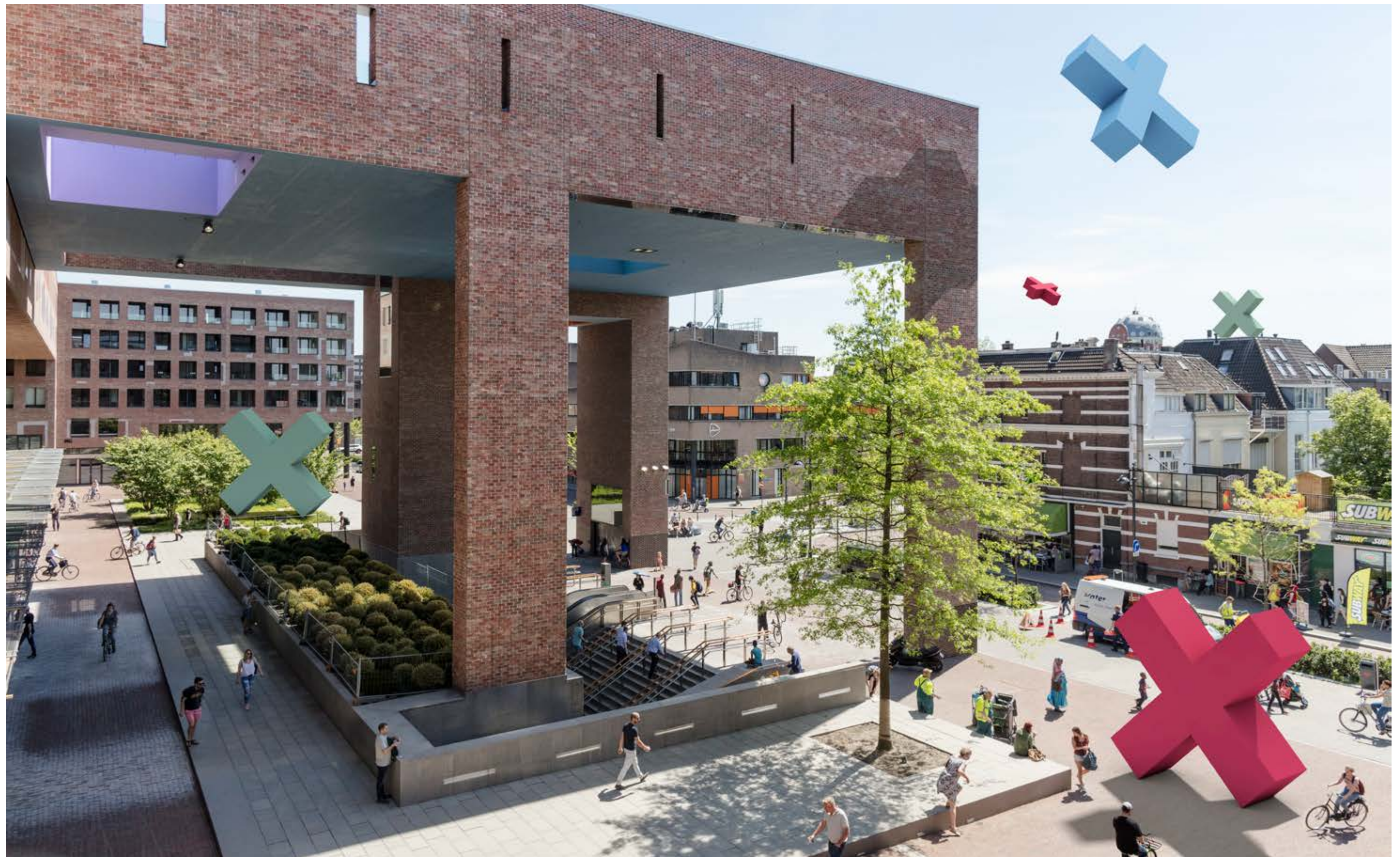

EDITORIAL

Breda brengt het samen. Dat klinkt mooi, maar wat betekent het eigenlijk? En hoe geven Bredanaars daar invulling aan? Burgemeester Paul Depla en directeur Breda Marketing, Hildegard Assies, geven je een kijkje in de keuken.

Depla: 'Breda heeft een hele rijke historie, maar wil je een plek blijven waar iedereen samenkomt, dan moet je vernieuwen. En dat vernieuwen, doet Breda volop. Met een nieuwe visie voor het Havenkwartier en omgeving station, maar ook met creatieve en duurzame initiatieven, (inter) nationale evenementen en meer groen.' Assies vult aan: 'Breda is veel meer dan een gezellige stad. Het historische stadshart brengt je terug in het verleden, dat koesteren we. Het creatieve

en groene hart werpt een verleidelijke blik op de toekomst.

De combinatie van creativiteit en toegepaste technologie, zorgt voor impuls in Breda. Het trekt een nieuwe doelgroep en draagt bij aan een gebalanceerde groei van de stad. Naast het

DE GRENZELOZE STAD VAN CREATIVITEIT

In Breda krijgen creativiteit, ondernemerschap en toegepaste technologie grenzeloos de ruimte. Al sinds jaar en dag is deze stad een internationaal kruispunt. Hier vinden we creatief onderwijs, grensverleggende gebiedsontwikkeling en vooruitstrevende (inter) nationale initiatiefnemers, die over grenzen heen kijken.

feit dat Breda met de Blind Walls het grootste openluchtmuseum van Nederland heeft, richt de Business University of Applied Science (BUas) dit jaar een *Smart Tourism Living Lab* op. Studenten onderzoeken samen met bewoners

en bezoekers o.a. de toeristenstroom: hoe houden we Breda toegankelijk, aantrekkelijk én leefbaar?' Depla ziet creativiteit steeds meer als drijvende factor achter andere economische sectoren: 'Breda is de stad van de dj's, game-industrie en toonaangevende evenementen. We vergeten weleens, dat daar omheen een volledige infrastructuur nodig is. Creativiteit houdt de motor draaiende.'

→

DE HISTORISCHE STAD IN HET PARK

Breda is een fantastische stad om te wonen en te werken in een groen en historisch decor. In 2030 wil Breda de eerste Europese Stad in het Park zijn. Een groene en gezonde plek, met ruimte voor nieuwe en innovatieve ideeën en kansen voor iedereen. Een stad in balans.

Naast zijn innovatieve karakter kent Breda, met zijn uitgestrekte en karakteristieke landschap, ook een oase van rust. Volgens Assies een onmisbare factor voor de leefbaarheid van de stad: 'In ons drukke leven zoeken we steeds meer naar rust en onthaasting. Dat vinden we in en rondom Breda: *Stad in het Park*.' Dat gaat over de prachtige parken in het centrum, maar ook over de groene gebieden rondom Breda die de stad zuurstof geven, zegt Depla: 'Met de klimaatverandering neemt hittestress in steden toe. Veel water en groen zorgen dan letterlijk voor verkoeling.'

Volgens Depla biedt Breda zijn inwoners én én. In het groen vinden zij rust en in de binnenstad dynamiek: 'Al van oudsher is Breda een gastvrije stad. Het maakt niet uit waar je vandaan komt, wat je achtergrond is of van wie je houdt. In Breda voel je je al heel snel thuis.' Assies vult aan: 'In Breda smelt al het goede in het leven samen. Het leven wordt hier echt gevierd. Breda is ook een plek waar we oog hebben voor elkaar. Een plek die voelt als thuis. Welkom in Breda!'

DE GASTVRIJE STAD VAN ONTMOETING

In Breda komt het samen. Mooie winkels én gezellige horeca. De binnenstad én het groen. Goede opleidingen én ambitieuze bedrijven. De allure van een grote stad én tegelijkertijd het gemoedelijke van een groot dorp. Breda verbindt het allemaal.

DE GRENZELOZE STAD VAN CREATIVITEIT

Korte berichten
p. 12 - 15

Nieuwe bestemmingen:
Electron, Backer & Rueb,
Stek p. 16-23

Cijfers over de
grenzeloze stad van
creativiteit
p.24-25

Smaakgids
p.26-27

Grootste fotofestival
van de Benelux
p.28-29

Het Breda van
Henry Martens
p. 30-31

Column
René Bosma
p.32

Grenzeloze creativiteit

Breda koestert zijn verleden, maar het is tijd om vooruit te kijken. We zien een plek waar ondernemerschap, creativiteit en toegepaste technologie volop speelruimte krijgen. Deze stad benut zijn gunstige geografische ligging om (inter)nationale partijen aan te trekken die letterlijk en figuurlijk over grenzen kijken.

Knooppunt

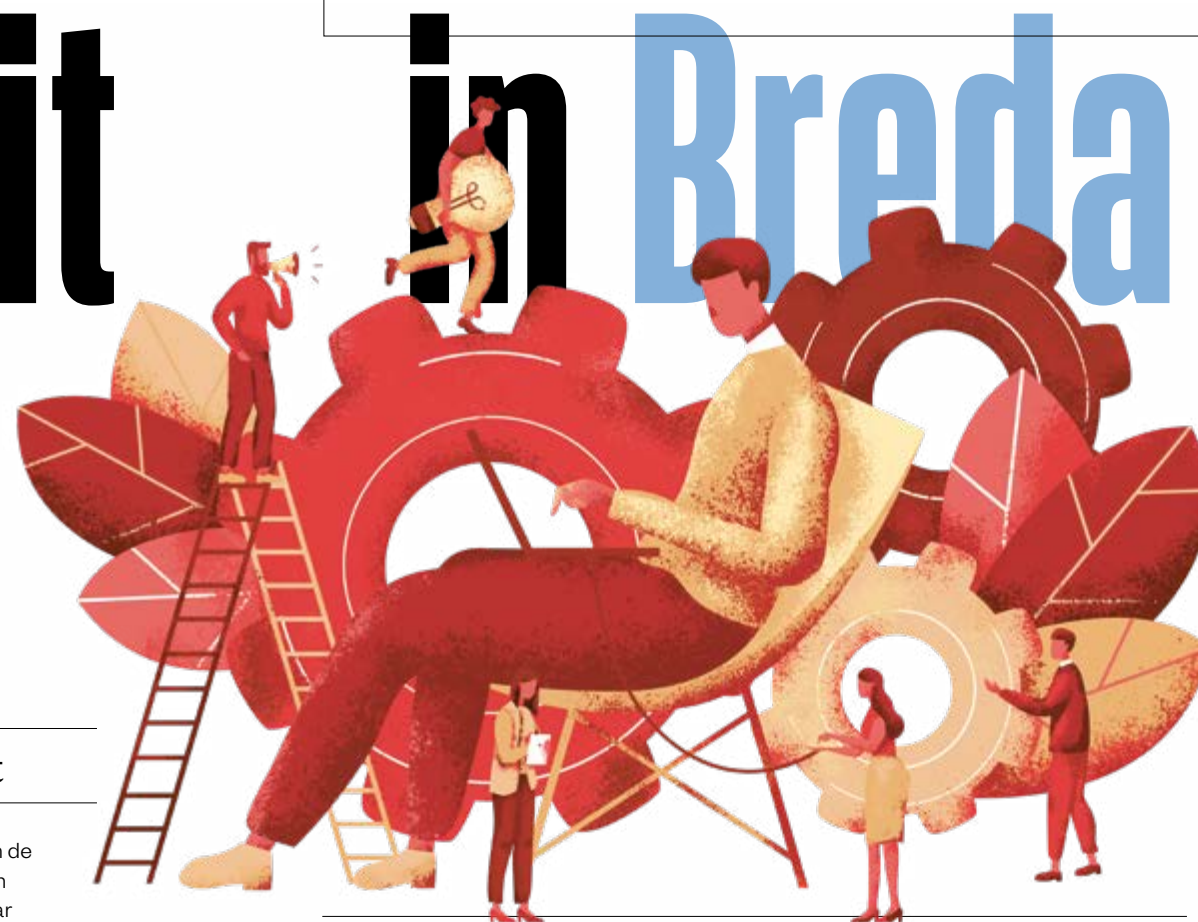
Breda, ooit de zetel van de heren van Breda en een handelsknooppunt waar de suikerindustrie floreerde. Een bruisend knooppunt dat we koesteren en waar we op voortbouwen. Met de oplevering van het internationale station, creëert Breda een nieuw speelveld voor innovatieve en slimme samenwerkingen tussen bedrijven, ondernemers en onderwijs. Dit biedt de stad oplossingen voor de opgaven van morgen. Zo ontstaan, net als vroeger, nieuwe impulsen in wijken die het imago van de stad versterken. Meer dan 124 hectare grond ondergaat de komende jaren een transformatie. Dat biedt een prachtige speelruimte voor kunstenaars en creatieve ondernemers. De eerste contouren zijn al zichtbaar.

HOTSPOT AAN HET WATER

BAAI is dé spot in Breda waar je geniet van een heerlijk drankje aan het water, een compleet verzorgde borrel of diner, een prachtige boottocht of een unieke festivaldag. 'BAAI zijn is meemaken, ook in de winter',

zo luidt de slogan. Volgens eigenaar Marijn van Dijke blaast BAAI nieuw leven in de oude Jachthaven de Werve: 'In 2018 startten wij met de herinrichting van dit gebied. We pasten veel aan en creëerden een prachtige verbor-

gen parel aan randje centrum. Hier genieten mensen in een groene oase van een vernieuwend horecaconcept. Ons doel is Breda nog meer als waterstad te positioneren en hierdoor het bruisend waterplein te versterken.'

'Breda heeft echt alles in zich'

City of imagineers versterkt de creatieve industrie van Breda. Op verschillende manieren creëert zij ontmoetingen en verbindingen. Dat doet de stichting tussen leden onderling, zodat er kennisdeling, kennisontwikkeling en nieuwe samenwerkingen ontstaan. Met het onderwijs, om het talent van morgen te inspireren en aan Breda te binden. Met de gemeente en de regio door een gezamenlijke stem te laten horen voor een prominente plek op de economische agenda. En met het bedrijfsleven om te laten zien dat creativiteit en verbeelding de sleutel is naar een duurzame onderscheidende positie voor de toekomst. Bestuurslid Ruud van den Boogaart: 'De creatieve sector is redelijk

versnipperd in Breda. Specialisten, generalisten, gevestigd of jong, klein en groot. Soms zijn we elkaars concurrenten, maar nog vaker zijn we complementair aan en collegiaal naar elkaar. City of imagineers biedt het cement tussen de stenen. Voor de buitenwereld is het vaak lastig om onze sector te doorgronden en hierin een weg te vinden. Dat geldt ook voor de vele talenten die jaarlijks afstuderen aan de creatieve opleidingen in Breda. Daarin nemen wij een gidsfunctie aan. Nog onvoldoende weten Bredase bedrijven en organisaties de creatieven in de stad te vinden. Daarom wijken ze uit naar de Randstad. Dat is zonde, want Breda heeft op dit gebied alles, maar dan ook écht alles in zich.'

“
Als je bij BAAI aan het water geniet van een hapje, drankje en de dynamiek van varende bootjes, dan ontstaat er iets moois. BAAI voegt iets extra's toe aan het leisure en horecavoorland van Breda.

”

Marijn van Dijke
eigenaar BAAI

CREATIEVEN

In Breda vind je creativiteit. In de schoolbanken, binnen in musea, buiten in de straten en verenigd in collectieven. Drie kenners bieden je een kijkje in hun 'creatieve keuken'.

Dingeman Kuilman, directeur Stedelijk Museum Breda: 'Wij zijn het jongste stadsmuseum van Nederland. We willen spraakmakend zijn en recht doen aan het verleden en het heden van Breda. Wij laten zien hoeveel deze Brabantse stad in huis heeft. En geloof mij; dat is heel veel én van hoge kwaliteit.'

Raymond Sparreboom, lid managementteam Academie voor Engineering & ICT van Avans Hogeschool: 'Binnen Urban Living Lab Breda ontmoeten onze studenten inwoners van Breda. Samen ontwikkelen zij, vanuit co-creatie, échte oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen in de stad. Dat resulteert in geweldige creatieve plannen voor o.a. zorgtechnologie en de ontwikkeling van duurzame wijken.'

Meike Veldhuijsen, directeur Kunstenaars Ontmoet Plaats (KOP): 'Wij koppelen veelbelovende jonge Bredase kunstenaars aan ervaren professionals. Dit jaar vroegen we bijvoorbeeld aan beeldend kunstenaar Onno Poiesz om met student Wouter van Foosse, van AKV|St.Joost, een kunstwerk te maken. Dat resulteerde in het gigantische opblaasbare Upside Down in de vitrine op station Breda.'

BRİK Festival

Het Brabants internationaal kinderfestival (BRİK) ontstond in 2011 uit het Bredase dansgezelschap de Stilte. Dit gezelschap wilde graag de allermooiste voorstellingen die het tegenkwam op internationale tours, delen met het jonge publiek in de thuisstad. Want wat is er mooier dan kinderen over de hele wereld te laten reizen, zonder Breda zelfs maar te hoeven verlaten?

Mohamed Elghawy, artistiek directeur, maakte iets mee dat zijn leven veranderde: 'Als verhalenverteller sprak ik voor een zaal vol kinderen. Sommigen playbackten mee, anderen zaten met open mond te kijken. Ze hadden het naar hun zin en ik ook. Maar plotseling zag ik uit m'n ooghoek een jongetje achterin. Hij zat te knikkebollen en viel in slaap tegen de muur. Wat erg, dat was me nog nooit overkomen! Ik vervolgde mijn verhaal en verontschuldigde me na afloop dat ik dit kind niet had weten te raken. De leerkracht

lachte en zei: 'het jongetje lijdt aan serieuze slapeloosheid. De dokter zegt dat het komt doordat hij zich niet veilig voelt.' Ik was er stil van, het was dus eigenlijk een compliment. Die dag besloot ik mijn leven te wijden aan de kunst. Ik wil ervoor zorgen dat zoveel mogelijk kinderen ermee in aanraking komen. Deze ambitie maak ik nu waar binnen BRİK.'

De programmering van het festival bestaat uit kwaliteitsvoorstellingen die de kinderfantasie prikkelen en ruimte laten voor de eigen interpretatie. Bijna altijd zonder woorden. De organisatie vindt dat iedereen recht heeft op kunst. Daarom richt zij zich niet alleen op kinderen en hun ouders die uit zichzelf naar het theater gaan, maar ook op schoolkinderen en hun begeleiders. De kaartjes zijn bewust betaalbaar: tussen de vijf en tien euro per persoon. Daarnaast zijn er ook een paar gratis voorstellingen in de buitenlucht. Kortom, theater voor iedereen!

“
Breda!
Breda!
Ik kom, ik ga
Ik ga, ik kom
weerom
Ik reis dus
ik besta
Breda!”

Erik Vlasblom, componeerde dit lied voor de opening van het nieuwe station Breda.

Spiksplinternieuw station

Tot een paar jaar geleden scheidde het spoor de noordkant van Breda genadeloos van het centrum. Met de komst van een nieuw station, is dat voorgoed verleden tijd. Het moderne ontwerp van Koen van Velsen ontving in 2017 de prijs: 'Beste Gebouw van het Jaar'. En dat is niet voor niets. Het gebouw heeft geen voor- en achterkant. En het is trouwens ook niet alleen een station. Wat het dan wel is? Een

nieuw stukje stad. Met naast het internationale treinstation ook een busstation, een parkeergarage, 9.000 vierkante meter winkels, 20.000 vierkante meter kantoren, 147 woningen, een stalling voor 6.000 fietsen en 2 pleinen. Deze stadspassage verbindt het noorden en zuiden van Breda weer met elkaar. De achterliggende wijk bloeit op. Hier ontplooit zich een prachtig nieuw stukje bruisend Breda.

15

Op museumgebied is er veel te beleven in Breda. **15 verschillende musea bieden tal van interessante tentoonstellingen aan.** Er is voor ieder wel wat wils. Wat denk je bijvoorbeeld van een bezoek aan het jongste stadsmuseum van Nederland, Stedelijk Museum Breda? Een fiets- of wandeltoer langs de Blind Walls Gallery? Of een kijkje in het Miniaturen- en Poppenhuismuseum?

750

In 2017 bestond het Bredase Begijnhof 750 jaar. Het is daarmee de oudste instelling van de stad én een van de oudste van ons land. Wanneer je de poort van het Begijnhof binnenstapt, waan je je eeuwen terug in de tijd. Ondanks de nabijheid van de drukke binnenstad, heerst hier een serene sfeer. Begijnen wonen er niet meer. De laatste, zuster Frijters, overleed in 1990. Er wonen nog wel slechts ongetrouwde dames op het hof.

Wist je dat er maar liefst vijf plekken in het buitenland zijn met de naam Breda? Eén van de mooiste plekjes vinden we in Catalonië, in de provincie Gerona. **Dit Spaanse Breda telde in 2017 3.740 inwoners.** Het plaatsje ontstond rondom het Benedictijnerklooster van Sant Salvador de Breda. De indrukwekkende klokkentoren uit die tijd, kun je er nog steeds bewonderen.

1727

Breda kent een levendige theatergeschiedenis. Ingesloten tussen het roerige Vlaanderen en het behoedzame Holland, schommelde het Bredase theater tussen perioden van bloei en betrekkelijke stilstand. De ambitie om koploper te zijn in het Brabantse theaterleven, leek voortdurend in strijd met het nuchtere voornemen om spaarzaam te blijven. **De eerste tekenen van een theaterleven in Breda dateren uit 1727.** Toen opende de allereerste theaterlocatie aan de Kaatsbaan. De opmars was niet te stuiten. In 1995 opende het Chassé Theater.

Breda ondergaat een metamorfose. Braakliggende bedrijventerreinen of leegstaande fabrieken; daar doet de stad niet langer aan. Deze plekken krijgen een nieuwe bestemming. Vaak vol creativiteit en ondernemerschap. Neem het ateliercomplex Electron, het karakteristieke Backer & Rueb of de creatieve broedplaats STEK. Drie prachtige voorbeelden van vooruitstrevende nieuwe bestemmingen in de wijk Belcrum. Initiatieven die Breda bombarderen tot de stad van de toekomst.

3

HOTSPOTS BRED

Electron is een gebouw voor beeldmakers én het publiek. De voormalig Electra- en schakelkastenfabriek geeft ruimte aan meer dan zeventig professionele kunstenaars, ontwerpers en vormgevers. Er is een makershal, meerdere project- en eventruimtes én het prikkelende galerie-café MotMot gallery, waar je terecht kunt voor actuele kunst, koffie, lunch en een cultureel programma.

Backer & Rueb is een bedrijfsverzamelgebouw. De karakteristieke oude bedrijfshallen van de vroegere machinefabriek Backer & Rueb zijn zeer gewild. Ze vormen een cruciaal onderdeel van de stadsvernieuwing op het ruim vijf hectare grote terrein aan de Speelhuisklaan in Belcrum. Hier verzamelen zich vernieuwende en creatieve initiatieven.

STEK is een broedplaats voor kunstenaars en creatieve ondernemers. Op dit voormalig braakliggende bedrijventerrein in Belcrum verrijzen sinds de zomer van 2014 ateliers, winkels, werkplaatsen en kantoorunits. Alle bebouwing is tijdelijk, flexibel en mobiel. Er is een gezamenlijke kantine met een keuken, flexwerkplekken en een stadsbus voor vergaderingen, presentaties en brainstorm-sessies.

Al sinds jaar en dag zit Breda barstensvol creativiteit. De verschillende onderwijsinstellingen die opleiden voor het creatieve vak (AKV|St.Joost, BUas en Avans), de toonaangevende culturele festivals, zoals Graphic Matters, BredaPhoto Festival en Playgrounds en de bruisende professionele maakindustrie, maken het voor de creatieve ondernemer goed toeven in Breda. Het is dan ook niet gek dat creatieve initiatieven hier als paddenstoelen uit de grond schieten. En nog succesvol ook.

Electron: ateliercomplex XXL

Eén van de bekendste voorbeelden is misschien wel Electron in Belcrum: een ateliercomplex voor professionele makers. Met werkplaatsen, presentatie-, project- en eventruimtes én een galeriecafé. Hier wordt gemaakt, ontmoet, gebouwd, geëxperimenteerd en gepresenteerd, vertelt Lisette Spee, directeur en oprichter van Stichting Beeldmakers, de drijvende kracht achter Electron: 'Al sinds 2005 is Electron er voor de artistieke makers. Nu, veertien jaar later, is het er bruisender dan ooit. Met een grafische werkplaats, eventruimtes en dertig ateliers waarin ruim zeventig creatieven huizen, is het een veelzijdige en inspirerende plek geworden.'

En zoiets moet je méér delen met de wereld, vond Lisette. Daarom startte zij vorig jaar MotMot gallery: een laagdrempelig en voor iedereen toegankelijk galeriecafé, waar je bijna wekelijks kunst en cultuur gerelateerde events vindt. Hier is niet alleen de kunstenaar, maar juist het brede publiek meer dan welkom, zegt Lisette: 'Wij willen een plek creëren waar iedereen zich prettig voelt en geïnspireerd raakt door het nieuwe, het onverwachte. We hosten en organiseren events, van groot tot klein. Het intieme en open karakter zorgt ervoor dat het publiek heel dicht bij de maker kan komen en dat de maker dicht bij zijn publiek kan komen. Elkaar ontmoeten staat centraal.'

De zichtbaarheid van beeldmakers verbeteren, zo luidt de missie van Electron. Het biedt de (startende) kunstenaar een podium en faciliteert evenementen en ondernemerschap. Lisette: 'Met onze events, ons galeriecafé en alle andere initiatieven maken wij iedereen in Breda bekend met het talent in onze stad. Want dat is niet altijd even duidelijk. Beeldmakers die niet zichtbaar genoeg zijn, klinkt ironisch, maar is helaas reëel.'

Creativiteit is nodig om te innoveren, vindt Lisette: 'Met een creatieve mindset overwinnen we problemen, gaan we uitdagingen aan en doen we de dingen net even anders. Een creatieve mindset helpt ons op alle fronten. Sta er

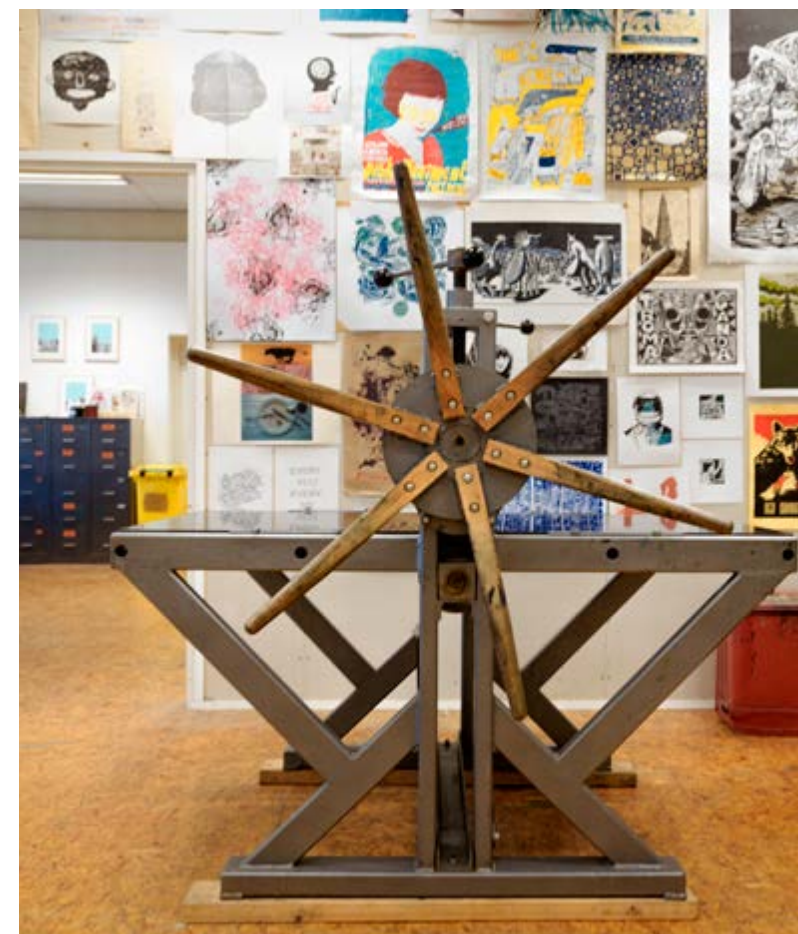

maar eens bij stil, hoeveel dingen eigenlijk gebaseerd zijn op vastgeroeste gewoontes of tradities.' De creatieve mindset van de Bredase kunstenaars deelt Electron met het grote publiek. Hier kom je kunstenaars tegen die specialist zijn in het anders doen en anders kijken, zegt Lisette: 'Wij willen zoveel mogelijk mensen kennis laten maken met deze andere logica, deze andere manier van denken én doen. Dat realiseren wij met ontmoetingen. We nodigen mensen uit om bij ons uit hun comfortzone te treden en hun creatieve brein te activeren. Ik geloof dat creativiteit de wereld verder helpt.'

Door samenwerking ontstaat magie, vertelt Lisette: 'Wij brengen creatieve geesten samen. Daardoor ontstaan er nog meer mooie dingen. Dingen die je niet verwacht, die anders zijn dan dat we gewend zijn en die het publiek des te meer verrassen. Daarnaast geloven we ook dat deze creatieven elkaar kunnen helpen én verder zullen brengen, op het vlak van creativiteit en ondernemerschap. De community vormt zich op basis van wederzijdse belangen om zo, samen met elkaar, verder te komen.'

Backer & Rueb: voormalig machinefabriek

Creativiteit in een nieuw jasje vinden we ook in de oude bedrijfshallen van de vroegere machinefabriek Backer & Rueb. Hier huizen nu verschillende creatieve onder- →

LISETTE SPEE
directeur en oprichter Stichting
Beeldmakers in Electron

Eerste herinnering aan Breda:

De suiker- en biergeuren als je binnenrijdt per trein

Inspirerende Bredanaar: Gerrit de Morée, een tikkeltje eigenwijs, maar erg creatief

Lievelingsplekje: Vogeltjes kijken bij de Waterdonken

Fijnste stukje groen: Het Begijnhof

Heerlijkste restaurant: De Veehallen

Mooiste gebouw: T-Huis, een inspirerende parel in het park

Lekkerste koffie: Motmot gallery, met koffiebonen van Koffiehuis Sowieso

City secret: Daar doe ik alleen uitspraken over op de vrijdagmiddagborrel

nemers. Van brouwers tot fotografen. Melanie E. Rijkers is één van de bewoners: 'Na mijn studie aan het AKV|St.Joost startte ik in 1996 als zelfstandig fotograaf. Een jaar later verhuisden mijn partner Hans en ik als één van de eerste culturele ondernemers naar de wijk Belcram. In onze garage startten we met onze fotostudio Artstudio23. In 2010 bemachtigden we een plekje in het Backer & Rueb gebouw. De start van een glansrijke carrière.'

Hartje Breda, mét een rafelrandje. Mooie, grote ruimtes, interessante ondernemers en dat op loopafstand van het station. Dat alles tezamen, maakt Backer & Rueb tot de perfecte plek voor een creatieve studio, vindt Melanie: 'De geschiedenis van de machinefabriek blijft boeien, want wat een toffe plek! Gelukkig zijn de mooiste hallen blijven staan en gered van de sloop. Hier gebeuren nu de meest interessante dingen. Op deze plek is volop ruimte voor het experiment. De mix van bedrijven, horeca en de prachtige haven, bieden velen een bron van inspiratie. Heb je al gezien dat het hier net Sunset Boulevard is? Zittend op het terras, starend over het water. Deze plek is toch ideaal?'

Sinds een jaar of tien bruist het in Breda, zegt Melanie: 'Deze stad zit vol leven. Plekken zoals Backer & Rueb, maar bijvoorbeeld ook STEK, zijn waardevol en een échte aanwinst voor de stad. Hier proef je de creativiteit in elke vezel.'

‘Wij willen een plek creëren waar iedereen zich prettig voelt en geïnspireerd raakt door het nieuwe, het onverwachte’

Daarbij huur je hier als starter gemakkelijk(er) een eigen atelier. De toekomst van Breda is global, dat geldt zeker ook voor de beeldende kunst. Het draait allemaal om verbinding en het inspireren van elkaar. Nieuwe bestemmingsplannen en ontmoetingsplaatsen, zoals deze prachtige oude fabriek, faciliteren een glansrijke toekomst.'

Inspiratie vindt Melanie in Breda 'letterlijk overal': 'De wereld om ons heen is zo mooi, als we het maar willen zien. Bijna wekelijks verras ik Bredanaars en niet-Bredanaars tijdens de fotografieworkshop ZIEN Anders Kijken. Ik neem hen mee op pad, het prachtige Breda in. Tijdens deze workshop maken de cursisten de mooiste beelden van de stad, haar rauwe randje en prachtige natuur. In Breda komt dit alles samen en dat zie je terug op beeld. Op beelden die onze cursisten weer delen met de buitenwereld. Zo maken steeds meer mensen kennis met de pracht van Breda.'

STEK: broedplaats voor creativiteit

Melanie liet de naam al even vallen, maar ook andere Bredanaars ontgaat het niet. STEK is dé nieuwe broedplaats voor creativiteit. Deze plek biedt creatieve ondernemers de ruimte en vrijheid om te experimenteren, ontwikkelen en groeien. Sinds 2014 vult dit voormalig braakliggend bedrijventerrein zich met ateliers, winkeltjes, werkplaatsen en kantoorunits. Mattijs van Dalen is één van de ondernemers binnen STEK en eigenaar van het duurzame →

MELANIE E. RIJKERS
mede-eigenaar Artstudio23
in Backer & Rueb

Eerste herinnering aan Breda:

Het toelatingsexamen aan het AKV|St.Joost, aangenomen!

Inspirerende Bredenaar: Charlotte Jacobs, een fotografe met Down

Lievelingsplekje: De nieuwe Speelhuisklaan, wandelend over het middenpad tussen de bomen

Fijnste stukje groen: De Natte Natuurparel de Lage Vuchtpolder

Heerlijkste restaurant: Da Attilio, nog altijd

Mooiste gebouw: De Grote Kerk

Lekkerste koffie: Op elk terras, cappuccino in het zonnetje graag

City secret: De Puur Zien route, mindfull fotograferen tussen oud- en nieuwbouw

‘Hartje Breda, mét een rafelrandje: dat is Belcrum’

Green Revolution. Hij vertelt over een ‘volledig regelvrij terrein’: Hier mag vrij gebouwd worden zolang het veilig is en in overeenstemming met je naaste buur. Bij STEK creëren vrijheid en ondernemerschap ruimte voor innovatie en creativiteit.’

STEK doet het anders dan anders. Hier is volop ruimte voor experiment, culturele uitspattingen, eigenzinnige kunst en creatief ondernemerschap. De ondernemers binnen STEK (re)organiseren met minder regels. Zij zijn van mening dat afwijken van gebaande paden kan leiden tot voordelen en creatieve oplossingen. Mattijs: ‘Innovatie begint vaak klein, maar wordt regelmatig afgestompt door ingesleten gedrag en oude wetten. Wij laten zien hoe dat ook anders kan.’

Verbinding met lokale, culturele organisaties, het bedrijfsleven en onderwijs, staat centraal binnen STEK, vertelt Matthijs: ‘Op ons terrein leiden we gasten graag rond. We vertellen hen over regelarm ondernemen en over de voordelen die het ons brengt. Daarnaast leggen we onze vraagstukken met enige regelmaat voor aan creatieve onderwijsinstellingen. Op dit moment onderzoeken de studenten van Avans voor ons hoe wij het energieverbruik op het STEK-terrein nog meer kunnen verduurzamen en ook mee kunnen nemen naar een toekomstige locatie. Leerzaam voor hen en waardevol voor ons. Een mooie wisselwerking.’

Duurzaamheid en hergebruik staan bij STEK hoog in het vaandel. Alle ondernemers houden zich hier bezig met innovatie en duurzaamheid. Platenzaak Unit geeft vinyl een tweede kans, Gouden Handjes repareert vrijwel alles waar

electra bij komt kijken, Licht Verknipt verkoopt tweedehands vintage, designer Saar Barbaars maakt tassen van restmateriaal, het restaurant Foodguerilla werkt aan oplossingen tegen voedselverspilling en Mattijs kweekt sedum voor bio-based isolatie van Bredase daken. En dat is nog maar een greep uit al het duurzaam dat je vindt bij STEK.

Een wormenhotel en een kinder-kringloopwinkel op het terrein, vullen die duurzame gedachte nog verder aan. Ook gaan de ondernemers creatief om met het hergebruik van bouwmaterialen. Of dat nou gaat om hergebruikte (kerst)bomen of een stadsmoestuin, groen speelt een belangrijke rol. Maar duurzaamheid krijgt bij STEK ook betekenis in de breedste zin van het woord, zegt Mattijs: ‘Het gaat ons niet alleen om de betekenis van energieverbruik, maar ook om het doorontwikkelen van een eigen visie. STEK is de afgelopen vier jaar uit het niets ontstaan. Van een lege plek naar een tijdelijk bedrijventerrein met een inspirerende infrastructuur. Breda geeft ons daar de ruimte voor. In deze stad is nog véél meer mogelijk. Zijn karakter biedt creativiteit toekomst.’ ♦

MATTIJS VAN DALEN eigenaar Green Revolution in STEK

Eerste herinnering aan Breda:

Mijn studentenkamer met uitzicht op de 'Poolse tank'

Inspirerende Bredanaar: Tiësto

Lievelingsplekje: Historisch genieten in de binnenstad en toekomstijken op Haveneiland

Fijnste stukje groen: Markdal, daar waar de bebouwing stopt en overgaat in natuur

Heerlijkste restaurant: The Tiger Club, Bij elk gerecht een herinnering aan een backpackreis

Mooiste gebouw: Kasteel Bouvigne

Lekkerste koffie: Lunchcafé Jan en Alleman in de St. Janstraat!

City secret: Het Haveneiland, het 'rauwe randje' van Breda

Breda zit barstensvol creativiteit. Vol creatief onderwijs, creatieve bedrijven en creatieve ondernemers. En dan hebben we het nog niet eens over alle fantastische evenementen. Nee, in Breda verveel je je niet. Deze stad bruist! Voor jong én oud.

In de parel van het Zuiden is het gezellig. **Zeker met de tientallen evenementen die Breda rijk is. Van deze edities keren jaarlijks zo'n 50 bekende namen terug.** Neem bijvoorbeeld het Breda Jazz Festival, Breda Barst of de Singelloop.

50

8%

Creativiteit is booming! Uit onderzoek van City of Imagineers blijkt dat de **creatieve industrie van Breda razendsnel groeit**. Naar verwachting jaarlijks met zo'n 8%. Uit de cijfers komt ook naar voren dat 50% van het bedrijfsleven in Breda, creatieve diensten inkoopt bij creatieve bedrijven uit Breda. Dat betekent: Bredanaars voor Bredanaars.

317

Creatieve studenten vind je in Breda bij Kunstacademie AKV|St.Joost, op Avans of aan de BUAS. In 2018/2019 startten 317 nieuwe creatieve toppers in de Beeldende Kunst en Vormgeving propedeuse aan de Kunstacademie AKV|St.Joost.

41

Breda transformeert! Oude gebouwen krijgen nieuwe, vaak creatieve, bestemmingen. **In 2017 transformeerden maar liefst 41 panden.** De komende jaren worden dat er alleen maar meer.

LIVE ART

Tijdens het jaarlijkse Live Art Festival in het Havenkwartier geniet je 3 dagen lang van ruim 40 verschillende voorstellingen en performances van zowel jonge als gevestigde makers en gezelschappen.

Breda barst van het talent! Wist jij dat er maar liefst **170 bekende Nederlanders uit deze Brabantse stad** komen?

170

200

Cultureel of culinair genieten? Dan kun je kiezen uit **200 restaurants, 15 musea, 20 bioscoopzalen en 5 theaters.**

546

Deze prachtige stad vol historie telt maar liefst **546 Rijksmonumenten.**

25

STEK is een creatieve broedplaats voor kunstenaars en creatieve ondernemers. Op het terrein aan de Veilingkade hebben gemiddeld 25 ondernemers hun 'stek'.

51

Breda heeft 51 evenementenlocaties. Breepark is de allernieuwste aanwinst. Met een vloeroppervlakte van ruim 8.300 m2 en een capaciteit van 13.000 bezoekers is het de grootste evenementenhal van Zuid-Nederland. Het is dé plek voor muziekevents, beurzen, congressen, TV producties en bedrijfsfeesten.

9

In de buurt van het Kasteel van Breda, midden in het centrum, werkten vroeger veel ambachtslieden en kunstenaars. Nog steeds vind je hier ambachtelijke bedrijfjes waar vakmensen mooie dingen maken. De wandelroute 'Hip Ambacht' brengt je op al deze bijzondere plekken. Zoals bij modeontwerper Olga Buijse van L'Ago B, het tassenatelier van Mirjam Zwolsman of de lasersnijderij van Brandpunt. **Net de negen straatjes, maar dan in Breda.**

Onze kort-door-de-bochtgids van alles wat mooi, bijzonder en creatief is in Breda

Het bezoek van honderden top-fotografen uit binnen- en buitenland tijdens het BredaPhoto Festival

22 tentoonstellingen in 2019 in

Stedelijk Museum – BREDA

Inventieve datavisualisatie en guerilladesign tijdens Graphic Matters

HET 60 JAAR OUDE KLOKKEN-MUSEUM AAN DE CATHARINA-STRAAT VAN DE FAMILIE SCHREURS

Vaart in vooruitgang én verbinding bij City of imagineers

95 muurschilderingen

Blind Walls Gallery is hét museum op straat. Meer dan 95 muurschilderingen van (inter)nationale kunstenaars vertellen de verhalen van Breda.

Blind Walls Gallery is geïnspireerd op het oudste bekende stadsgezicht uit de Nederlandse kunst. Op dit 16e -eeuwse drieluik staat de stadsmuur rondom middeleeuws Breda prominent afgebeeld. De stadsmuur

bood bescherming en gaf de stad aanzien. Vandaag de dag is de oude muur grotendeels verdwenen en geven blinde muren de stad een grauw en grijs aanzien. Het zorgt ervoor dat mensen respectloos met deze plekken omgaan. Blind Walls Gallery, een initiatief vanuit Graphic Matters en de gemeente Breda, wil dit veranderen door te werken aan een nieuw stadsgezicht.

Sinds 2015 verschijnen zowel op tijdelijke als permanente locaties muurschilderingen, gemaakt door (inter)nationale talenten op het gebied van grafisch ontwerp, streetart, typografie en illustratie. De schilderijen verbeelden de verschillende verhalen van Breda, geïnspireerd op het verleden, heden en de toekomst van de stad. Tijdens de opening van de Open Monumentendag 2019 werd de allerhoogste Blind Wall tot nu toe onthuld. Een indrukwekkende muurschildering van maar liefst 27 meter hoog, gemaakt door de Poolse kunstenaar Otecki. Hij inspireerde zijn werk op de bevrijding van de stad door Poolse militairen en een foto daarvan uit het Stadsarchief Breda.

14 lagen latex

Stichting beeldmakers Breda legde een monumentale wandschildering van Gerrit de Morée in Electron deels bloot. De schildering zat verstopt achter 14 lagen latex.

De stichting startte een crowdfunding om de monumentale wandschildering uit 1958 in de voormalige fabriek Electron in Breda te herstellen. Het gaat om het grootste, nog bestaande werk van Gerrit de Morée. Hij was een bijzonder en belangrijk kunstenaar voor Breda én medeoprichter van kunstacademie AKV|St.Joost. De kleinzoon van De Morée, Patrick Horward, schonk voor de campagne een aantal originele kunstwerken van zijn grootvader in ruil voor donaties. Daarnaast waren er tal van andere tegenprestaties, zoals rondleidingen tijdens de expositie, workshops, werk van grafische werkplaats RAAF en een uitnodiging voor de finissage. Ook droegen Stedelijk Museum Breda en de gemeente Breda (afdeling erfgoed) hun steentje bij.

De Bredase restaurateur John Post ontfermde zich over het werk. Het publiek kon de restauratie live volgen. Volgens Lisette Spee, directeur Stichting beeldmakers Breda, is de beeltenis erg symbolisch voor de fabriek Electron en de industrie uit die tijd. Op het kunstwerk zien we een beeltenis van een figuur, omgeven door elektromagnetische krachten. Rechts ervan is een vogel, gevangen in een elektromagnetisch veld, afgebeeld. Een mooi kunstwerk uit de naoorlogse periode, de wederopbouw.

GROOTSTE FOTOFESTIVAL

Theo Andriessen leeft voor kunst en cultuur. Zijn vrienden noemen hem een creatief manager en gedreven vernieuwer. Sinds 2015 werkt Theo voor BredaPhoto Festival, dat in 2003 de eerste editie beleefde in Breda en uitgroeide tot het grootste fotofestival van de Benelux.

VAN DE BENELUX

Samen met internationale topfotografen 'het feest van de fotografie' vieren. Dat doe je in Breda. En wel op BredaPhoto: het grootste fotofestival van de Benelux.

Wat is het BredaPhoto Festival?

'Met zo'n vijftig exposities van topfotografen en jong talent, zeven weken lang op diverse locaties in Breda, dat is BredaPhoto. Dit festival toont the state of the art van de hedendaagse fotografie. Altijd aan de hand van een internationaal relevant maatschappelijk thema: actueel, prikkelend en op een originele manier. In 2020 vindt van 9 september t/m 25 oktober de negende editie plaats. Het thema draait dan om een wereld in transitie, waarin goede en slechte tijden naast elkaar bestaan. We noemen het: The best of times, the worst of times. Deze titel inspireerden we op de openingsaline van het boek In Londen en Parijs, geschreven door Charles Dickens en voor het eerst gepubliceerd in 1859. Gelinkt aan dit thema, vertellen de exposerende fotografen hun verhaal verdeeld over vier domeinen: economie, politiek, samenleving en cultuur. Ook dit jaar ontwikkelen we opnieuw in samenwerking met basis- en middelbare scholen educatieve projecten voor kinderen en jongeren. Binnen het BredaPhoto International Talent Program (ITP) werken tien Kunstacademies in Europa en het BredaPhoto Festival samen. Ons doel is om nieuw en jong fotografietalent te ontdekken en hen de kans te geven te exposeren. Zo bieden we een podium voor bestaand én nieuw talent.

Wie doen er mee?

Professionele fotografen, jong en oud, van over de hele wereld. Zij komen van heinde en verre om hun verhaal in beeld te brengen, gebaseerd op het thema. Aan het programma 2020 werken we op dit moment heel erg hard. Bloed, zweet en tranen zitten erin. Ik kan er dan ook nog

niet al te veel over vertellen. Wel is al bekend dat er een grote tentoonstelling met hedendaagse fotografie uit China plaatsvindt. Daarnaast zijn het Stedelijk Museum Breda en het industrieel erfgoed Backer & Rueb en Puijfelik opnieuw belangrijke locaties.

Waarom moet ik erheen?

Het BredaPhoto Festival groeide door de jaren heen uit tot het grootste fotofestival van de Benelux. Daarnaast is het één van de leidende festivals in Europa. Hier presenteren internationaal gerenommeerde kunstenaars zich zij aan zij met jong talent. Dat stimuleert een creatieve uitwisseling tussen beiden. Met exposities, binnen en buiten, is het festival laagdrempelig en toegankelijk voor iedereen.

Waarom Breda?

Met de kunstacademie AKV|St.Joost, huisvest Breda één van de vooraanstaande fotografie-opleidingen van Nederland. Daarnaast kent deze stad een rijke traditie op het gebied van fotografie en beeldcultuur. Het historische centrum, het moderne Chassé gebied en de rauwe Belcrum bieden een bijzonder decor, waarin de tentoonstellingen van BredaPhoto zeer goed tot hun recht komen. Daarbij zijn de Bredanaars bijzonder betrokken bij het festival. Neem bijvoorbeeld de tweehonderdvijftig vrijwilligers uit Breda die BredaPhoto mede mogelijk maken. En dan hebben we het nog niet eens over al het nieuwsgierige publiek, dat het festival al vanaf de eerste editie in 2001 een warm welkom bood.

'250 vrijwilligers uit Breda maken BredaPhoto mede mogelijk'

Verklap eens een geheimpje...

Ik verklapte al iets over de China tentoonstelling. Deze vindt plaats in De Grote Kerk. Nieuw is ook de opening van het festival. In 2020 krijgt dit vorm in een hoogwaardig buitenspektakel waarbij we alle inwoners van Breda welkom heten. Noteer dus alvast de volgende editie van BredaPhoto Festival in je agenda. Tot dan!'

HENRY MARTENS

Henry is oprichter en algemeen directeur van Breepark: dé evenementenzone in een nieuw stukje Breda. Hieronder deelt hij zijn 7 hotspots in nog zo'n vernieuwend gebied: Belcrum.

1 – SPEELHUISLAAN

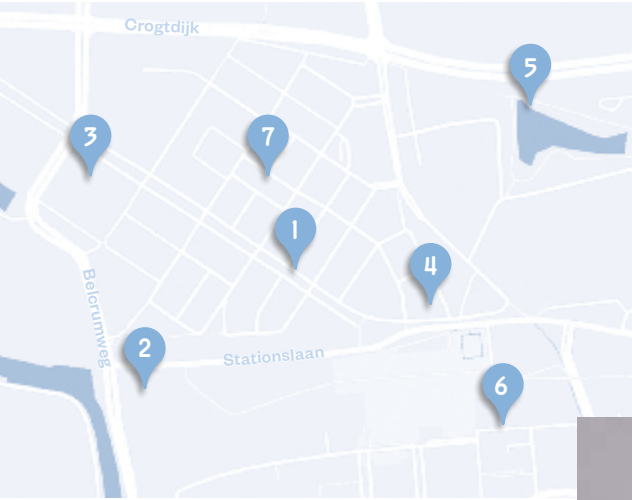
De wijk Belcrum zit vol vernieuwende ondernemers. In de Speelhuislane vind je daar twee inspirerende voorbeelden van: Annelies van de Kinderboekentuin en Margo van De Spellenwinkel. Annelies werd onlangs nog verkozen tot 'Boekverkoper van het Jaar'. En Margo zorgt er met haar winkel voor dat mensen uit de verre omstreken naar de Belcrum komen. Ik vind beide ondernemingen prachtige vernieuwende hotspots. De ondernemers achter deze concepten mogen best weleens wat vaker onder de aandacht komen.

2 – BOOM VOOR DE RECHTBANK

In de voortuin van het nieuwe huis van Vrouwe Justitia staat een tien meter hoge rode boom. Aan de takken hangen maskers, die de diversiteit van mensen uit alle culturen van over de hele wereld representeren. Een inspirerend kunstwerk van Pascale Marthine Tayou. Trouwens niet alleen de boom, maar ook het gehele rechtsgebouw spreekt mij aan. Het staat voor toekomstmogelijkheden in Breda. Tijdens de ontwikkeling van Breepark liet ik allerlei nieuwe technieken toepassen op het gebied van duurzaamheid en diversiteit. Dat zie je ook terug in dit kunstwerk. Nieuw, oud én de toekomst ontmoeten elkaar op unieke wijze.

3 – PODIUM BLOOS

Een verrassend, vernieuwend theater én een werkplaats voor makers en bezoekers, dat is Podium Bloos. Een plek waar talent zich kan ontwikkelen en waar met lef en creativiteit ongebaande paden betreden worden. Een prachtig antwoord op de vraag naar (culturele) evenementen in Breda. En een fantastische invulling van het terrein van Klavers Janssen. Kortom, een goede aanwinst voor de stad!

4 – LINIEPARK

Dit park biedt Belcrum een mooi stuk groen. In mijn ogen is trouwens elk park, met zijn gezonde en sociale karakter, een ware hotspot. Je kunt niet zonder in de stad. Groen doet leven, zeg ik altijd. En ondanks de bezuinigingen zien we in Nederland juist een opleving rondom dit groen. In stadsparken gaan mensen massaal samen aan de slag. Kijk maar eens naar de vele opruimacties en evenementen. Het groene hart houdt de stad leefbaar.

5 – KLEIN JAVA

Ik ben dol op Indonesisch eten. Een bezoek aan dit eethuis vind ik dan ook een absolute aanrader. Al meer dan zesentwintig jaar worden hier gerechten op authentieke Indonesische wijze bereid. Altijd vers en handgemaakt. Zoals oma het zou bereiden. Smullen!

6 – STATION BREDA

Deze parel is misschien wel de grootste gemeenteontwikkeling van de afgelopen tien jaar. De verbouwing van het station zie ik als de frisse wind die de wijk Belcrum nieuw leven inblies. Als negende stad van Nederland en verbindingsstad van het Zuiden, zit Breda vol kansen. De gloednieuwe wijk rondom het station plukt daar nu de vruchten van. Centraal gelegen vind je in Belcrum grensverleggende innovatie.

7 – SPEELTUIN BELCRUM

Ik denk dat iedereen wel mooie of geïnteresseerde herinneringen aan speeltuinen heeft. Dat is niet gek ook, want speeltuinen hebben een verbindende factor. Het brengt mensen samen op een plek vol beleving. Vroeger werden speeltuinen vaak gemaakt van staal en beton, maar tegenwoordig zien we steeds meer natuurlijke materialen. Zo ook in Speeltuinen Belcrum. Op een relatief kleine locatie zien we hier veel variatie. Een inspiratiebron voor velen, waaronder ook ikzelf. Binnen Breepark ben ik nu namelijk druk met de aanleg van een groot indoor speelelement. Over een tijdje kunnen hier 2.500 kinderen, op zeven levels, gelijktijdig spelen en op ontdekking gaan.

Creatieve ontmoetingen

René Bosma is directeur van de Akademie voor Kunst en Vormgeving AKV|St. Joost in Breda.

De Akademie voor Kunst en Vormgeving AKV|St. Joost heeft haar roots in Breda. Al sinds 1949 zijn de school én haar studenten verbonden met het DNA van de stad. In Breda leiden wij jonge mensen op met creatief talent. Velen van hen vinden hier hun weg. Tijdens hun studententijd, maar ook daarna. En sommigen waaien uit. Hoe dan ook; al deze jonge creatieven bouwen mee aan de cultuur van Breda en haar creatief potentieel.

In de parel van het Zuiden heerst een creatieve sfeer. Tal van creatieve ondernemers hebben in Breda hun thuis. Misschien niet altijd even zichtbaar voor de buitenwereld, maar absoluut aanwezig. Ze stellen zich tentoon of verenigen zich binnen beroepsvereniging en collectieven, zoals City of imagineers en Electron. Op de momenten dat er in de stad iets te doen is, zijn zij aanwezig. En dat is maar goed ook, want zonder hen geen Playgrounds, Graphic Matters of BredaPhoto. Op deze momenten toont Breda zich als een stad waarin cultuur en creativiteit hand in hand gaan.

Onze studenten dragen hier hun steentje aan bij. Vanuit AKV|St. Joost zoeken wij de samenwerking op met creatieve bedrijven, platforms, musea en kun-

stenaars. Wij verbinden hen aan ons jong talent. De Bredase ondernemers staan open voor onze studenten. Zij bieden hen de kans om op verschillende plekken in de stad hun werk te laten zien. Het afgelopen jaar nam Kunstenaars Ontmoetings Plaats (KOP) daar het voortouw in. Deze stichting koppelde beeldend kunstenaar Onno Poiesz aan onze student Wouter van Foose. Het resultaat? Een gigantische opblaasbare Upside Down in de vitrine van station Breda. Een prachtig voorbeeld van verbinding tussen verschillende generaties.

Want met die verbinding, zit het in Breda wel snor. Nationaal, maar ook internationaal ontstaan hier de mooiste connecties. Laatst nog was ik getuige van een ontmoeting tussen zo'n honderd studenten uit verschillende Europese landen. Tijdens het BredaPhoto Festival wisselden zij ervaringen, meningen en ideeën uit. Eén voor één gingen ze naar huis met tal van nieuwe inzichten. Breda bood hen het platform om deze internationale verbinding te kunnen leggen.

Dat 'elkaar opzoeken' vind ik misschien nog wel het mooiste aan de stad Breda. Branche overkoepelend, binnen collectieven, op ontmoetingsplekken en tijdens evenementen. Al deze samenwerkingen bieden meerwaarde, want veel vraagstukken rondom creativiteit zijn interdisciplinair van aard. De stad Breda weet het al lang: daar waar je verbinding kunt maken, vindt innovatie plaats.

'Daar waar je verbinding maakt, vindt innovatie plaats'

DE HISTORISCHE STAD IN HET PARK

Korte berichten
p. 34-37

In het groen
fotoreportage
p. 38-47

Cijfers over de
stad in het park
p. 48-49

De boer op!
p. 50-51

Het Breda van
Bas Witlox
p. 52-53

Column Daniel
Raven Ellison
p. 54

Groen en gezond

Breda wil in 2030 de eerste Europese Stad in het Park zijn. Een terechte ambitie, want een groenere en gezondere stad staan hoog op het verlanglijstje. Een plek om te wonen, werken en onthaasten. Een stad in balans.

Onthaasten

In Breda ben je altijd dicht bij de natuur. De singels en het Valkenbergpark bieden mooie rustplekken om te onthaasten. Een stad in het park gaat echter over meer dan alleen het groen. Het staat voor uitdagingen en vragen rondom natuur in de stad, groene energie, gezondheid en (lokale) voeding. Hoe groeien we samen naar een groene, gezonde stad met ruimte voor nieuwe en innovatieve ideeën en kansen voor iedereen? Het water wordt de komende jaren weer teruggebracht in Breda. Maar stel je eens voor dat er geen auto's meer in het centrum zijn? Dat onbenutte plekken worden vergroend? Samen maken wij de stad nu groener en gezonder.

STAD LANGS DE MARK

Het gebied bij de Gasthuisvelden: bijna niemand kwam er graag. En dat is niet gek ook. Bij de Seeligkazerne kwam je vanwege de keuring voor militaire dienst, bij het UWV voor je uitkering als je werkloos was en dan had je ook nog de rechtbank en het belastingkantoor. Maar al deze instanties zijn vertrokken waardoor een gebied van zestien hectare midden

in Breda vrijkwam. Hier ontstaat een spiksplinternieuwe groene buurt: de Gasthuisvelden. De Gasthuisvelden wordt een aantrekkelijk, open en levendig deel van het stadscentrum. Een nieuw openbaar stuk binnenstad, pal aan de Nieuwe Mark. Want die wordt doorgetrokken vanaf de Markendaalseweg naar de Singel.

Breda

175 meter groene kade

Water is in Breda altijd al bepalend geweest voor de ontwikkeling van de stad. De stad ontstond op de plek waar de rivieren Mark en Aa samenkwamen. Zij brachten Breda eeuwenlang politieke en economische welvaart. Een aantal jaar geleden bracht Breda de Mark terug in de binnenstad. Nu trekt de gemeente, binnen het project Gasthuisvelden, de Mark door. In 2026 is deze stadsrivier aangesloten op het zuidelijke deel van de Singel. Dat biedt de westkant van de Bredase binnenstad een hele nieuwe aanblik. Zeker dankzij de geplande aanleg van een 175 meter lange groene kade langs de Mark. Wethouder Paul de Beer (Stedelijke Ontwikkeling, D66) sprak al over 'hotelkamers voor otters' en bomen die uit de kademuuren groeien. Dat belooft wat!

Eeuwenoud bos

Het Mastbos ligt als een soort groene muur tegen de stad Breda aan. Het vijfhonderd jaar oude bos herbergt een rijkdom aan historie, planten en dieren. Je vindt er boom-marters, reeën, vossen, vogels, eekhoorns en meer. Dit bos fungeerde vroeger als jachtterrein voor de 'Heeren van Oranje'. Vandaag de dag wordt het gebruikt door jong en oud. Met lange en korte wandelroutes en rollatorpaden is het Mastbos Breda er voor iedereen.

6.500

Een 'stad in het park' speelt niet alleen in de hoofden van gemeenteraadsleden. Nee, de Bredanaar kan er zelf ook wat van. Toen de gemeente een paar jaar geleden besloot een deel van de groenstroken met struiken en hagen om te vormen tot gazon of berm, klonk er een luid protest. Gemeente Breda ontving maar liefst 118 verzoeken voor adoptie van het groen. **De inwoners kregen hun zin en adopteerden 6.500 vierkante meter aan struiken en hagen.** Wat groen al niet kan doen!

Tot voor kort voorzagen dieselgeneratoren de energievoorziening van vele Bredase evenementen. Die generatoren vormden, met hun fossiele brandstoffen, een bedreiging voor de luchtkwaliteit in de stad. Dat moest anders, dachten de initiatiefnemers van AirQon. **Op 1 februari 2019 startten zij hun kick-off. Namens AirQon willen zij met elektrische voertuigen de Bredase evenementen gaan voorzien van duurzame energie.** Alles voor gezonde lucht!

2019

3

Funfact! **Wist je dat er in Breda 3 kinderboerderijen zijn?** In de Haagse Beemden vind je pony's, varkens, kippen en schapen. In Parkhoeve Breda-Noord kun je onder meer terecht voor cavia's, ezels, geiten, katten, kippen, konijnen én een mooie speeltuin, binnenspeelplek en midgetgolfbaan. En wil je eens wat anders? Maak dan een wandeling met de ezels Anne en Dora op het terrein van Boerderij Wolfslaar.

7.000

Waar staat het grootste zonnepanelenveld in de regio? Bingo, dat is in Breda! **Het Bredase zonne-energie-project ZonneWIJde telt maar liefst 7.000 exemplaren.** Daarmee voorziet het park zo'n 450 huishoudens van groene stroom. De ZonneWIJde is gefinancierd door ruim zeshonderd particulieren, die er gemiddeld zo'n 1.500 euro voor inlegden. Opnieuw draagt de Bredanaar zelf een steentje bij aan een groenere stad.

De Groene Loper

De Groene Loper in Breda, de wandelroute van het Centraal Station naar het Valkenberg, is uitgeroepen tot de beste openbare ruimte van Nederland. Dat besloten honderd openbare ruimte professionals en een vijf-koppige vakjury op het Landelijk Congres Openbare Ruimte. De Groene Loper maakt onderdeel uit van de noord-zuid verbinding in de stad. Bijna iedereen die van het station komt, neemt deze weg richting Park Valkenberg. Het ontwerp heeft een brede middenlo-

per met terrasjes en daaromheen lange rijen lindenbomen en lantaarnpalen. In de nacht bootsen de lantaarnpalen het maanlicht na en tijdens evenementen spelen zij met kleur. De inspiratie voor het ontwerp komt van de klassieke indeling van de Willemstraat in de 19e eeuw. Volgens de jury geeft het alle ruimte aan de voetganger. 'Aan het ontwerp loop je bijna voorbij, maar het voelt ontzettend prettig.' En dat is volgens de jury exact de bedoeling van een goed design.

Jury van de Beste Openbare Ruimte Award:

“
De Groene Loper is een voorbeeld van een tijdloos plan. De award is een beloning voor de langetermijnvisie van de gemeente Breda om de openbare ruimte fundamenteel te verbeteren.

”

Plogging

Sportschoenen aan, vuilniszak in de hand en de straat op om al rennend zwerfafval te verzamelen. Het is dé nieuwste hardlooptrend die is overgewaaid uit Zweden. 'Plogging' is de naam. 'Plocka' betekent oprapen en 'jogging', net zoals hier, rustig hardlopen. Voor de sport heb je slechts een paar hardloopschoenen en een vuilniszak nodig. Het is een vorm van bewegen waarbij je ondertussen stopt om troep op te rapen. Het afval neem je vervolgens mee, om het uiteindelijk netjes in de bak te gooien, waar het thuishoort. Het Bredase Runnerscafé, dat mensen coacht in beweging en voeding, bracht deze trend naar West-Brabant. In de zomer van 2018 organiseerden het café, samen met de ANWB, een heuse 'ANWB Plogging 4 daagse'. Drie groepen van twintig lopers legden in één uur een parcours af. Het initiatief werd omarmd door vier gemeenten: Breda, Etten-Leur, Bergen op Zoom en Roosen-

daal. De ploggers haalden zo'n 20.000 liter zwerfvuil op en de gemeenten zorgden voor de afvoer. Een mooie samenwerking voor een schoner Brabant. Een leuk weetje: plogging is een goede intervaltraining. Tijdens het ploggen wissel je hardlopen en stilstaan namelijk met elkaar af. De combinatie beweging en rust zorgt onder andere voor een betere conditie en een snellere vetverbranding. Doordat je tussendoor bukt, is plogging een total body workout. Je traint bijna alle spiergroepen in je lijf. Dat is mooi meegenomen, naast de rommel die je onderweg oppikt. Hoe leuk ook, Ron Bekker van Runnerscafé Breda hoopt dat plogging over tien jaar is uitgestorven. Dat mensen moeten opzoeken wat het ook alweer was omdat er geen zwerfafval meer bestaat. Dit is natuurlijk een ideaalbeeld. 'Maar door een evenement zoals de Plogging 4 daagse dragen we wel een beetje bij aan de droom', zegt Ron.

NATUURLIEFHEBBERS

Met groen kun je veel moois doen. Het biedt rust, maar ook creativiteit en zelfs werk. Drie kenners vertellen meer over wat groen kan doen.

Floris Hoefakker, boswachter in Breda: 'Ik ben 24 en boswachter. Dat verwachten de meeste mensen niet. Maar ik vind dit het mooiste beroep dat er bestaat. Zeker in Breda. Hier wordt natuur op waarde geschat. Je kunt de stad eigenlijk niet in of uit zonder een natuurgebied te passeren. De natuur zo dichtbij het centrum, is een luxe die je vrijwel nergens anders vindt.'

Ynze Alkema, hoofd Stadsarchief Breda: 'Nog vóór de negentiende eeuw werd Breda al omringd met landgoederen en bossen. Maar de ontwikkeling van de groene stad kwam pas écht op gang in de tweede helft van de negentiende eeuw. Met de ontmanteling van de vestingwerken verschenen toen prachtige nieuwe parken, zoals het Willhelminapark.'

Anneke Hendriks, kunstenares: 'In mijn atelier bij Electron werk ik met planten. Ik maak er mijn verf van. Ja, dat is best een bewerkelijk proces, maar het is ook heel rustgevend. Ik haal mijn plantjes in en rondom Breda. Tijdens mijn artist-in-residence bij het Van Goghhuys in Zundert, gebruikte ik elk deel van de zonnebloem; een schitterende ervaring.'

IN HET GROEN

60,8 procent van Breda is groen.
Daarmee is zij procentueel de groenste stad
van Nederland. Haar eeuwenoude bossen,
rivieren en stadsparken dragen daaraan bij.
Neem een kijkje in haar groene hart.

Landgoed Wolfslaar

Hét startpunt voor een prachtige fiets- of wandeltocht door de Baronie. Rondom Landgoed Wolfslaar wandel je langs historische eiken in het Ulvenhoutse Bos, fiets je langs de kronkelende rivier door het paradijselijke Markdal of ervaar je de serene rust van de Strijbeekse Heide. Maar ook op het landgoed zelf is genoeg te ontdekken. Wat denk je bijvoorbeeld van de kleine zomeroptredens in het amfitheatertje in de Natuurtuin van Wolfslaar? De plek is benoemd tot cul-

tuur-historisch erfgoed en dat is niet voor niets. Het landhuis stamt al uit 1862. Charlotte Storm-Cuyper gaf opdracht om het te bouwen volgens de eclectische bouwstijl. Het omliggende park ontwierp Lieven Rosseels uit Leuven. Hij werd tevens gevraagd voor het ontwerp van het Valkenberg. In 2000 werd het landhuis gerestaureerd. Vandaag de dag is het onder meer beschikbaar als trouwlocatie én als beginpunt van vele wandel- of fietstochten door de prachtige omliggende natuur.

Stadspark Valkenberg

In het midden van de stad, tussen het station en het centrum, ligt het prachtige Valkenberg. Tot 1812 deed dit stadspark dienst als kasteeltuin voor de Heren van Breda. De naam komt van een valkenhuis, dat aan de rand van de tuin lag. Vanuit dit huis gingen de kasteelbewoners en hun gasten op valkenjacht. Vroeger was het park alleen toegankelijk voor de kasteelbewoners en hun gasten.

Tegenwoordig is het een heerlijke ontmoetingsplek voor iedereen. Studenten zoeken hier de zon op, of juist de schaduw van de eeuwenoude bomen. En vaders en moeders laten er hun kinderen spelen. Het park heeft een vijver met een fontein, bomen, bloemen, planten, kippen, konijnen, ganzen en enkele beelden. Ook vind je er restanten van verdiggingstorens, nog afkomstig van de voormalige stadsmuur.

500 Jaar oude Mastbos

In 1505 werd het eerste zaadje geplant. Graaf Hendrik III van Nassau liet het Mastbos aanleggen met dennenzaad uit Duitsland. Het gevolg? Rijen van kaarsrechte stammen: ideaal voor de productie van hout. Deze stammen werden gebruikt als scheepsmasten voor de VOC-vloot. Daar komt dan ook de naam 'Mast'bos vandaan. Tot 1899 behoorde het Mastbos toe aan ons koningshuis. Vervol-

gens kwam het in bezit van Staatsbosbeheer. Vandaag de dag biedt het Bredase bos met lange lanen, vijvers en vennetjes een groene oase, net buiten de stad. Het mooie van het Mastbos is dat het er is voor iedereen. Of je er nou komt sporten of wandelen, met je partner, een minder valide vriend of de kinderen. Een dagje Mastbos is genieten voor álle Bredanaars.

CrossMark

Rondom het spoor van Breda vind je, grenzend aan de historische binnenstad, een gebied van ongeveer 160 hectare. Dit gebied ontwikkelt zich van een grootschalig industriecomplex naar een compleet nieuw stadsdeel: een extra stad, naast de historische Bredase binnenstad. Dé plek om te wonen, ondernemen, werken en te ontmoeten. We noemen het: 'CrossMark'. CrossMark bestaat uit zes ontwikkelingsgebieden: Stationskwartier,

Havenkwartier, Zoete Inval, Markoevers, Drie Hoefijzers en Liniepark. Hier kun je onder meer wonen, werken, cultuur proeven, uit eten gaan en van de prachtige Mark genieten. Je vindt er zakelijk en modern in het Stationskwartier, cultuur op het voormalig Klavers Jansenterrein, een urbansfeer op de Strip aan de Belcrumhaven en erfgoed in de machinefabriek Backer en Rueb. Kortom, een ontmoeting van sferen die de stad internationale allure geeft.

De Mark

De rivier de Mark ontspringt bij het Belgische Merksplas en stroomt door de provincies Antwerpen en Noord-Brabant. Zonder de Mark had Breda misschien wel nooit bestaan. Op de plek waar de rivieren de Mark en de Aa samenkwamen, vestigden zich boeren. Zij bewerkten de grond langs de oevers, startten nederzettingen en dreven handel. Het begin van een plaatselijke economie. De rest is geschiedenis. Vandaag de dag stroomt de

Mark nog steeds door Breda. Een aantal jaar geleden bracht de gemeente de rivier terug in de binnenstad. En als alles voorspoedig verloopt, is de Mark in 2026 opnieuw aangesloten op het zuidelijke deel van de Singel. In het ontwerp staat een 175 meter lange groene kade. Daarin is plaats voor de groei van bomen en struiken én voor een vogelbroedruimte. Dat belooft de Bredase binnenstad een vernieuwd groen karakter.

De groene ambities zijn groot. In 2030 hoopt Breda de eerste Europese ‘Stad in het Park’ te zijn. Nou, we zijn al goed op weg! Wat denk je bijvoorbeeld van alle bossen, parken en singels? En dan hebben we het nog niet eens over groene gevels en monumentale gebouwen. Breda is groen, groener, groenst!

Wist jij dat **60,8%** van Breda groen is? Dat maakt Breda, procentueel, tot de meest groene stad van Nederland. Dat blijkt uit een analyse die kaartspecialist Esri Nederland maakte voor BNR.

4

Ben jij toe aan een heerlijke wandeling? Op zondagmiddag met familie of lekker na je werk, met je hardloophvrienden? Dan kun je in en rondom Breda terecht in **4 prachtige bossen**. Wat wordt het vandaag? Het Mastbos ten zuiden van Breda, het Liesbos in het westen, het Cadettenkamp in Breda-Noord of het Haagse Beemdenbos; een goed bewaard geheim. Het is er klein, waterrijk en zo rustig dat er zelfs bevers wonen.

Breda telt **371 honden-uitlaatplaatsen**. Geen paniek! Ze worden wekelijks schoon-gemaakt.

Zonder water, geen Breda! Deze stad bestaat voor **272 hectare uit water**. Dat is iets meer dan 2% van de totale oppervlakte van bijna 13.000 ha.

272

6

Even snel een frisse neus halen? Dat kan in de **6 parken van Breda**. Welk stukje groen is jouw favoriet? Het Valkenbergpark, Burgemeester van Sonsbeekpark, Wilhelminapark, Zaaipark, Ohasépark of de Westertuin?

228

Op de hoek van de Terheijdenseweg vind je een monumentale **tamme kastanje**. Deze boom is al **228 jaar oud**. Het icoon stamt uit 1792. Daarmee is deze kanjer de oudste boom van Breda. Een boom om trots op te zijn!

Sommige Breda-naars krijgen geen genoeg van al het groen. Zij tuinieren er op los in één van de **11 volkstuintjes-complexen** van Breda.

10

Rondom de **historische binnenstad** slopen **10 singels**. Ken jij ze allemaal? Op alfabetische volgorde: de Academiesingel, Bernhardsingel, Boei-meersingel, Delprat-singel, Nassausingel, Oranjesingel, Tramsingel, Vredenburg-singel, Weerijssingel en de Wilhelminasingel.

17,6%

Breda is groen van buiten, maar ook van binnen. **17,6% van de woningen heeft het label A, A+ of A++**.

GROENE GEVEL

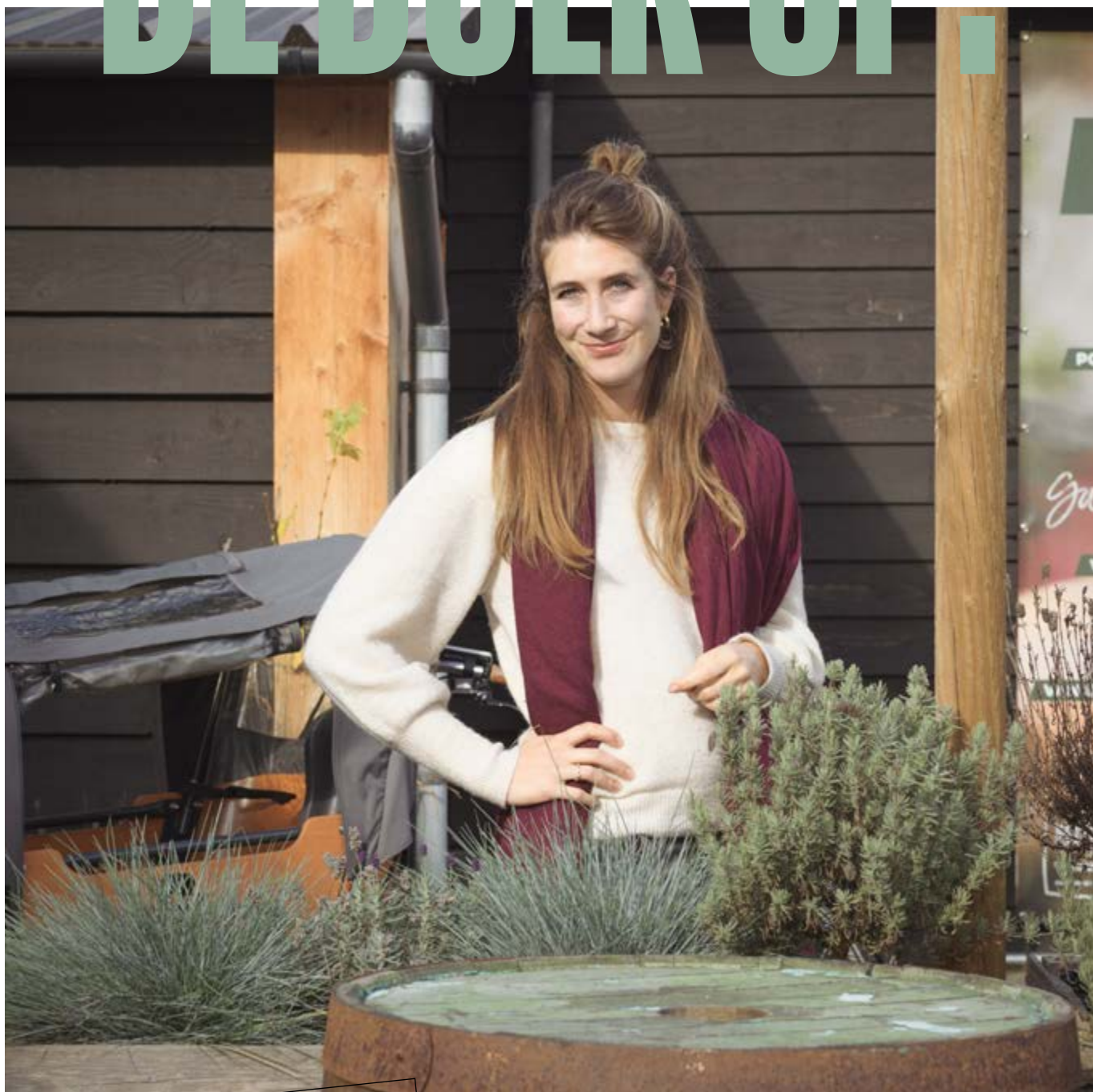

Parkeergarage ‘De Barones’ is groen. Daar kun je niet omheen. Ruim 10.000 planten sieren hier de gevel. Van varens tot geraniums, campanula’s en bergenia’s.

Het **Mastbos** is het grootste bos van Breda. Dit eeuwenoude stuk groen telt **570 hectare** en staat bekend om de rechte bomen, waar vroeger scheepsmasten van werden gemaakt.

DE BOER OP!

Stephanie (foto) en Stijn Markusse runnen samen het Bredase Boerschappen. Boerschappen rijdt langs tientallen boeren in de regio en maakt boodschappenboxen in verschillende variaties die vers thuis worden afgeleverd.

Verse, gezonde en eerlijke producten. Gewoon van boeren uit het zuiden. Want waarom van ver halen, wat je dichtbij kunt krijgen? Dat is het idee achter ‘Boerschappen’.

Wat is Boerschappen?

‘Zes dagen per week bezoeken wij lokale boeren uit het zuiden. Met hun producten maken we boodschappenboxen, vullen we onze winkel en leveren wij aan restaurants en bedrijven. Dat doen wij zowel in Brabant, als in de rest van Nederland. ‘s Ochtends opgehaald bij de boeren uit de regio, diezelfde dag nog bij mensen thuis in de keuken. Dat idee ontstond in 2013. Toen verdiepte mijn vriendin Stéphanie zich in de voeding die wij aten. Het viel haar op dat dit veel bewerkte producten waren met een waslijst aan toevoegingen. We ondervonden dat de fabrikanten er alles aan doen om een product zo mooi en lang houdbaar mogelijk te maken, maar dat winstoptimalisatie altijd hun grootste doel is. Dat gaat ten koste van de kwaliteit en transparantie van de producten. Dit moet anders kunnen, dachten wij toen. We kwamen op het idee om onze boodschappen rechtstreeks bij de boer op te gaan halen. Wij betaalden hem een eerlijke prijs en hij gaf ons er verse, mooie en lekkere producten voor terug. Waarom doen niet meer mensen dit, dachten we toen. Stéphanie en ik kochten een bus, huurden een locatie, zochten naar mooie lokale boeren, bouwden een website en gingen online. Dat was het begin van Boerschappen.

Wie doen er mee?

Zo’n honderd kleinschalige Brabantse en Zeeuwse boeren. Eén voor één vakmensen met ongelooflijk veel liefde voor hun dieren, gewassen, omgeving en producten. En geloof me; die liefde, die proef je! In onze aardbeien, die wij bij

Van Haperen uit de Rith halen. In ons vlees dat deels uit de Haagsche Beemden komt. En ook in onze groenten die voornamelijk uit de omgeving Dongen, de Kempen en West-Brabant komen. Wij bieden al deze boeren een eerlijke prijs voor hun prachtige producten. Dat vinden wij ook niet meer dan normaal. Kees Hamelink uit Wemeldinge kon zijn zestigduizend kilo pruimen niet kwijt omdat deze drie millimeter te klein waren voor de supermarkt. Dat vonden wij gek. Daarom besloten we Kees te helpen. In drie dagen tijd verkochten wij bijna tweeduizend kilo aan onze Boerschappen klanten. Dat is toch fantastisch?

Waarom moet ik meedoen?

Boerschappen zijn altijd vers, puur en komen gewoon bij jou uit de buurt. Vanzelfsprekend maken onze boeren geen gebruik van niet-natuurlijke middelen. Zo eet je gezond, verrassend en altijd van het seizoen. Het grootste deel van het bedrag dat jij betaalt, gaat rechtstreeks naar de boer. Zo krijgt hij een eerlijke prijs, krijg jij enorm goede kwaliteit en dragen we samen bij aan een mooie en korte keten.

Waarom Breda?

In Breda voelen wij ons thuis. Hier startten Stéphanie en ik ons bedrijf. In deze stad heerst een prettige sfeer én een goed ondernemersklimaat. Hier wordt je wat gegund. Klanten, maar ook bedrijven en de lokale overheden boden ons mooie kansen. Hier zijn wij thuis en blijven wij thuis.

‘De liefde van onze boeren; die proef je!’

Verklap eens een geheimpje...

Mogen dat er ook twee zijn? Wij geloven dat een goede gezondheid begint met goede voeding. Daarom dragen wij binnenkort ons steentje bij aan medische behandelingen. ‘Food as a medicine’ staat daarin centraal. Hoe dat precies vorm krijgt, verklappen we je later. Daarnaast zijn wij op dit moment heel enthousiast over een nieuwe app die we binnenkort lanceren. In deze app kun je zelf kiezen wat je wilt bestellen. Dus geen ingerichte box, maar Boerschappen op maat! En... er is nog één heel leuk groot geheim, maar dat houd je nog even van ons tegood.’

BAS WITLOX

Bas is organisator van PALM Parkies: hét muziekevent in het Valkenberg van Breda. Hieronder deelt hij zijn 7 groene hotspots.

1

1 – STRIJBEEKSE HEIDE

Mijn vrouw en ik hebben drie kinderen: Teun van vier, Fenne van zeven en Tijl van tien. Wij wonen net over de grens, in Zandhoven. Een bezoekje aan Breda combineren we graag met een bezoekje aan één van de prachtige natuurgebieden rondom de stad. Een absolute favoriet, voor het halen van een frisse neus, is de Strijbeekse Heide. Deze plek ligt prachtig tussen Breda en de Belgische grens. Ik vind het adembenemend in ieder seizoen. Hier genieten mijn vrouw en ik van uitgestrekte vlaktes en ontdekken de kinderen het 'eiland' in Goudberg. Nadien doen we een drankje in Het Smokkelaartje.

2

3

3 – VALKENBERG

Voor mij is het Valkenberg de ideale hangout voor een stadspicknick in het groen. Ik kom hier vaak met vrienden en familie. Vooral als het lekker weer is. Nadien pakken we dan nog snel een terrasje op de Grote Markt. Daarnaast raad ik natuurlijk iedereen aan om hier te komen tijdens PALM Parkies! Dankzij de samenwerking met de gemeente, het bedrijfsleven, de artiesten- en mediawereld en een legertje professionals en studenten, genieten hier jaarlijks meer dan 115.000 bezoekers gratis van muziek. In de zomermaanden kun je hier zeven dinsdagavonden op rij terecht voor muzikale optredens in allerlei genres. En dat al sinds 1999.

4

5

4 – HAVEN

Bij de vernieuwde Haven ga ik uit. Samen met mijn vrienden bezoek ik leuke cafétjes en ontdek ik de nieuwste bieren, bijvoorbeeld bij Dok 19. Centraal gelegen in het centrum, is het voor mij het ideale startpunt voor een avondje stappen in de stad of een uitje naar poppodium Mezz of het Chassé Theater.

5 – BEGIJNHOF

Tijdens een dagje winkelen zoek ik graag even- tjes de vredeghheid op in het Begijnhof. Hier ervaar ik, midden in de stad, een oase van rust. Hoe bijzonder is dat!

6

7

6 – DE MOEREN

Op Landgoed De Moeren, bij Zundert, maak ik regelmatig een stevige wandeling. Ik loop langs akkers, weilanden en houtwallen. Maar het meest opvallende vind ik het bloemrijke grasland, dat Natuurmonumenten hier creëerde. In de zomer zorgt dit voor volop kleur. Na de wandeling rust ik uit bij Restaurant en Brasserie De Moerse Bossen. Als de kids erbij zijn, kunnen zij daar nog lekker ravotten in de speeltuin.

7 – MASTBOS

Op zondag vind je mij met mijn gezin vaak in het Mastbos. We wandelen dan bijvoorbeeld over het Vlonderpad, waar je een prachtig uitzicht hebt over het weidse landschap. Een andere favoriet is het Kabouterpad. Vooral de kinderen halen daar veel plezier uit. Om de anderhalve kilometer staat een kleurrijke kabouter met bijhorende opdracht. Een échte doetocht, speciaal voor de kids, die je in een klein uurtje loopt. Eenmaal lekker uitgewaaid zit je zo weer in het Ginneken, met de talloze leuke boetiekjes en cafétjes. Kortom, genieten geblazen met het hele gezin.

Breda: Next National Park City

Noem me veeleisend, maar ik wil leven in een stad met meer dieren, bomen, speelplaatsen, openbare kunst, schone lucht, water, milieuvriendelijke gebouwen, parken en tuinen...

Daniel Raven Ellison is de bedenker van het concept 'National Park City', dat erom draait steden groener, gezonder en natuurlijker te maken.

Wereldwijd zien we in nationale parken, landschappen waarin mensen met elkaar samenwerken aan een beter leven voor mens, milieu en dier. Dat gebeurt op basis van inspiratie, beleid, strategie en actie. Deze nationale parken vertegenwoordigen tal van verschillende type landschappen. Van woestijn tot regenwoud en van gletsjer tot heideveld. Er is echter één type dat daarin mist. Ik heb het dan over het snelst groeiende landschap ter wereld: de stad.

Geïnspireerd door nationale parken, zoomt de foundation 'National Park City' in op een verbetering van de kwaliteit van leven. Dit door steden groener, gezonder en wilder te maken. En door mensen meer buitenshuis te laten genieten. Net zoals je dat bij een nationaal park kunt doen, kun je ook een stad beter beschermen, verbeteren en verkennen. Iedereen kan bijdragen en profiteren.

Na een lange campagne en stevige ondersteuning van de burgemeester, werd Londen in juli de eerste

'Wat nou als Breda een National Park City is? Wat kan er dan anders zijn?'

National Park City ter wereld. Opvolgend ambiëren nu leiders, wereldwijd, om met hun stad de volgende National Park City te worden. Breda is er daar één van. Dat vind ik fantastisch. Deze stad is al goed op weg. Misschien wordt zij na Londen wel nummer twee wereldwijd.

Breda heeft al veel ingrediënten in zich van een groot nationaal park. Mensen en organisaties in de stad hebben ideeën, projecten en expertise om het leven in de stad radicaal en prachtig groener, gezonder en wilder te maken. Daarnaast is Breda, dankzij de locatie en connectiviteit, uniek gepositioneerd in Europa om als kloppend hart te fungeren. In de nabije toekomst zie ik deze stad positieve energie, geweldige ideeën en innovaties verspreiden binnen heel Europa.

In Londen hebben wij een soort mantra. Dat bestaat uit twee vragen: 'Wat als?' En 'Waarom niet?'. Laten we dit mantra eens toepassen op Breda. Wat nou als Breda een National Park City is? Wat kan er dan anders zijn? Wat als er meer groenruimte was? Meer dieren in het wild? Meer mensen buiten? En dan is de vervolgvraag: waarom niet? Waarom hebben we niet meer groen, meer dieren in het wild en meer mensen die buitenspelen en buiten leren? Die eerste vraag nodigt ons uit om te dromen. De tweede vraag gaat over het verleggen en opheffen van verwachtingen. Wat nou als steeds meer Bredanaars zichzelf die twee vragen stellen: Wat als? En: waarom niet?

DE GASTVRIJE STAD VAN ONT-MOETING

Korte berichten
p. 56-59

Elkaar
ontmoeten
p. 60-67

Cijfers van de
stad van
ontmoeting
p. 68-69

Smaakgids
p.70-71

De paden op,
de lanen in
p. 72-73

Het Breda van
Rupert Parker Brady
p. 74-75

Column
Arjan Knoppert
p.76

Breda, een gezellige stad waar mensen elkaar graag ontmoeten. Een stad waar we het leven vieren en versieren. Een stad waar iedereen welkom is en waar we oog hebben voor elkaar. Breda wil dit 'ontmoeten' optimaal faciliteren.

Gast-

vrijheid

DROMEN BELEVEN

Hotel Nassau Breda is een unieke hotel-belevenis op historische katholieke bodem. Volgens Yolanda Bianca, General Manager, komen de gasten hier niet om te slapen, maar om dromen te beleven: 'Bij ons draait alles om de belevenis van de gast. Storytelling staat centraal. Het verhaal van Hotel Nassau Breda is gestoeld op de historie van

de Nassaus en de nonnen. Zo is ons credo: Nothing to confess, your sins are safe with us. In onze nieuwe confession booth, een soort photobooth, laten we gasten hun ervaringen opbiechten. Een vernieuwende manier om een review achter te laten én het unieke verhaal van ons hotel met de buitenwereld te delen.'

in Breda

Internationaal studeren in Breda

Breda University of Applied Sciences (BUas), voorheen NHTV, bereidt studenten voor op een internationale carrière. Hier vind je zeventien duizend Nederlandse én buitenlandse studenten uit zo'n honderd landen. De focus ligt op toerisme, games, leisure, hotel, media, logistiek, built environment en facility. Al sinds 1966 is de onderwijsinstelling gevestigd in Breda. Volgens Bert Smit, docent Customer Experience en Hospitality, een match made in heaven: 'Breda is een broedplaats voor jonge ondernemers. Er kan heel veel en er is voldoende ruimte voor creativiteit. Studenten zien een stad die de verbinding met de wereld aangaat. Er zijn steeds meer internationaal

georiënteerde evenementen, internationale bedrijven en toeristen. Dit mede dankzij de goede infrastructuur en ontwikkelingen, zoals die rondom Breepark. Ook na hun opleidingen kunnen de studenten in Breda hun ei kwijt. Veel bedrijven in de Bredase horeca, evenementenindustrie en het toerisme worden gerund door oud-BUas-studenten. Met veel passie en enthousiasme voor hun vak en ambacht, zetten zij zich in voor bewoners en toeristen. Samen met de gevestigde orde creëren ze een gastvrije stad in al haar verscheidenheid. Samen met ondernemers en gasten geven onze studenten betekenis aan de stadsslogan: Breda brengt het samen.'

Samen sterk

Breda brengt het samen, is de koers van de stad voor de toekomst. Haar bewoners zijn daarin het allerbelangrijkste. Zij maken Breda tot wat ze is en in de toekomst gaat zijn. Breda dankt haar imago aan de gastvrijheid en de vriendelijkheid van haar inwoners en de menselijke maat van de stad. Een plek die met liefde is gemaakt en door steeds meer mensen wordt bezocht. Zowel zakelijk als voor vrije tijd. Dat brengt nieuwe uitdagingen met zich mee en daar wil Breda slim en gericht op inspelen. Technologie en creativiteit worden gebruikt om de beleving en de leefbaarheid in de stad te verbeteren en te bewaken. Zodat iedereen profiteert van toerisme.

“
De compacte historische binnenstad, gastvrije laagdrempelige horeca, goede onderwijsinstellingen, centrale ligging en het openbaar vervoer maken Breda tot een prachtige plek om als student te leven en te werken aan persoonlijke ontwikkeling.
”

Bert Smit, docent Customer Experience en Hospitality BUas

GASTHEREN- EN VROUWEN

Breda brengt het samen. In gezellige horecagelegenheden en moderne én eeuwenoude winkels. Drie kenners vertellen over de gastvrijheid van hun stad.

Edwin Graafmans, eigenaar Drogisterij Graafmans: 'Al sinds 1905 kijken wij naar de mens achter de klant. Een universele behoefte van de mens is zichzelf te mogen zijn. Ieder mens is uniek en interessant op zijn eigen manier. Dat maakt mijn werk prachtig.'

Kim Evertse, mede-eigenaar Bobbi's Bar: 'Bij Bobbi's zorgen wij voor een fijne sfeer. Lekker ongedwongen, maar wel echt. Onze barmannen en -vrouwen maken graag een praatje en onze gasten kennen wij bij naam. Een warm welkom vinden we hier heel erg belangrijk. Dat zorgt ervoor dat iedereen zich al bij de eerste stap binnen, meer dan welkom voelt.'

Carmen van der Meer, marketingmanager winkelcentrum de Barones: 'Ons moderne centrum is altijd schoon, veilig en sfeervol. Door het jaar heen regelen we zelf leuke evenementen. Daarnaast hosten wij het 'Fashion event Breda'. Een scala aan mensen maakt dit alles mede mogelijk. Samen gaan wij voor een prettige en unieke ervaring in de Barones.'

Van papierhandel naar proeflokaal

In de oude papierhandel Van Puijfelik openden Brouwerij Bliksem en Brouwerij Ramses een proeflokaal. De Bredase brouwers vonden dat er in Breda te weinig lokaal bier geschonken werd en zochten naar een geschikte plek om hun biertjes aan de man (of vrouw) te brengen. Ze vonden een leegstaande plek in de oude Backer & Rueb-hallen in het Havenkwartier. De plaats waar BRACK is ontstaan. De naam is een afgeleide van Backer & Rueb, Ramses, Bliksem en een verwijzing naar de locatie en oprichters van de toekomstige brouwerij. Ook een knipoog naar brak water, omdat de locatie aan het water ligt en men bieren maakt die niet altijd in een hokje te plaatsen zijn. Tot slot nog een geintje, want na een paar biertjes ben je, juist: BRACK. In de bar kun je terecht voor lokale bieren van de brouwerijen Bliksem (Breda) en Ramses (Lage Zwaluwe/Wagenberg). Het idee is om een biologische, duurzame

me brouwerij met proeflokaal én een restaurant te realiseren. Het initiatief komt van de brouwerijen in samenwerking met Bredase Bomen, een project van Tim van den Burg. Hij geeft bomen die in Breda zijn gekapt een nieuwe bestemming. Al het meubilair in het proeflokaal is van zijn hand. De opslag- en werkplaats van Bredase Bomen huist al in het oude fabriekscomplex. De grote hal waar BRACK in zit, is aan één zijde helemaal open. Het proeflokaal is opgebouwd met onder andere containers. Het geheel heeft een open karakter met uitzicht op de rest van de hal én naar buiten. Eten wordt in eerste instantie door foodtrucks verzorgd. Verder is er ruimte voor exposities en andere activiteiten. Het terrein van BRACK is eigendom van ontwikkelaar Amvest, die dit deel van het Havenkwartier omvormt tot een nieuwe (woon)wijk. De hallen blijven staan als industrieel erfgoed.

Al een paar jaar op rij organiseert MOOIWERK Breda de Vrijwilligersmarkt. **Tijdens de editie in 2019 waren 90 organisaties aanwezig.** Tijdens snelle speed-dates maakten potentiële vrijwilligers kennis met bedrijven. Was er een match? Dan startte er een nieuwe vrijwilliger in Breda! Nieuw dit jaar was de studentenronde. Daarin maakten ook Bredase jongeren, scholieren en studenten kennis met vrijwilligerswerk.

VVV Breda bestaat al sinds 1908. Na de Nieuwe Ginnekenstraat en het Stationsplein vonden we de organisatie zo'n 50 jaar aan de Willemstraat. Sinds afgelopen maart tijdelijk aan het Stadserf om vanaf begin 2020 als supermoderne stadsambassade te openen aan de Grote Markt.

1908

1200

Keuzestress is een dingetje voor de toerist in Breda. Naast alle hotspots, kan hij ook nog eens kiezen uit **1.200 hotelkamers.** En binnenkort worden dat er nog meer. Op stapel staan: 84 extra kamers bij Hotel Madeleine, 19 kamers bij Breda Botanique, 120 kamers bij GR8, 55 kamers bij Hotel Mastbosch en 170 kamers bij een nieuw hotel naast het station.

150

Dit wist jij vast nog niet! **Het frietje bestaat 150 jaar en dat begon allemaal in Breda.** Er wordt nog altijd druk gezocht naar de vaderlandse friethistorie, maar één ding is zeker: het startpunt was Breda. Daar werd in de jaren 1868-1869 op de kermis de allereerste portie friet verkocht.

“

Breda laat zien dat de bezoeker zich welkom voelt in de gezellige Brabantse stad. Deze plek bedient vrijwel iedere doelgroep moeiteloos en kan zowel met de auto, de fiets, het openbaar vervoer als de boot bezocht en ontdekt worden.

”

Jury van de Award Beste Binnenstad

Beste Binnenstad

In 2017 is Breda voor de tweede keer uitgeroepen tot Beste Binnenstad van Nederland. De jury sprak positief over de beleving, gastvrijheid, levendigheid en ambities van Breda. Volgens de jury ademt de stad bourgondische gastvrijheid uit: 'De gemeente laat een duidelijke visie over het gebruik van de openbare ruimte zien. Aan beleving wordt extra kracht

bijgezet door de initiatieven op het gebied van digitalisering. Ook wordt er genoeg georganiseerd en is er ontzettend veel te beleven.' Daarnaast prijst de jury de duidelijke visie op cultuur en de focus op groen. Als innovatieve voorbeelden noemt de jury onder meer het vernieuwde Stedelijk Museum, interactieve straatverlichting en Graphic art.

ELKAAR ONTMOETEN →

Praten we over Breda, dan hebben we het al snel over het warme, bourgondische en gastvrije karakter. In deze stad voel je je al snel thuis. Iedereen is er van harte welkom. Met en zonder beperking, van welke aard dan ook. Verschillende initiatiefnemers maken zich daar hard voor. Op sociaal vlak zetten zij net dat ene stapje extra. En dat maakt hét verschil.

3

HOTSPOTS BRED

Magazijn076 is een laagdrempelige werk- en ontmoetingsplek voor mensen met autisme. Hier kunnen zij onder begeleiding ondernemen en deelnemen aan activiteiten. Mensen met autisme krijgen bij Magazijn076 de kans om vaardigheden te ontdekken, (werk)ervaring op te doen, gelijkgestemden te ontmoeten en bovenal, te kunnen zijn wie zij zijn. Kortom, een plek waar anders zijn heel gewoon is.

De Moerbeij biedt dagbestedings- en activeringstrajecten aan mensen die graag vooruit willen. Voor veel mensen is deelnemen aan het maatschappelijke leven, zoals werken, studeren of het doen van vrijwilligerswerk immers niet vanzelfsprekend. De Moerbeij is van mening dat iedereen unieke kwaliteiten heeft. In verschillende werkplaatsen gaat de stichting daar naar op zoek.

Breda voor Iedereen is een platform voor gastvrijheid en toegankelijkheid. In 2015 richtte het Toeristisch Fonds in Breda dit op om zoveel mogelijk partners mee te laten werken aan het inclusief maken van de stad en haar voorzieningen. Dus een Breda voor iedereen, met of zonder beperking. Daar profiteren bewoners, werkenden en toeristen van.

In Breda vinden we plekken waar 'anders zijn' heel gewoon is. Op deze locaties vraag je je af; wat is dat eigenlijk 'anders' en 'gewoon'. Uiteindelijk wil toch iedereen een plek innemen, meedoen, ervaren, ertoe doen en een steentje bijdragen aan de maatschappij. Bredase initiatiefnemers zetten zich dagelijks met ziel en zaligheid in voor een Breda voor iedereen, met of zonder beperking. Zij faciliteren sociale ontmoetingen. Zij brengen mensen samen.

Magazijn076: ontmoetingsplaats

Ingeborg van Dixhoorn is zo iemand. Samen met mede-initiatiefneemster Sandra Kok startte zij Magazijn076: een werk- en ontmoetingsplek waar anders zijn gewoon is: 'Sandra en ik delen een historie. In het verleden zetten wij samen meerdere sociale projecten op waarbij samenwerking en elkaar ontmoeten centraal stonden. Deze ervaringen leerden ons dat samen bouwen veel meer oplevert dan individuele begeleiding en zorgplannen. Het bracht ons tot het idee een skillslab of the future op te zetten. Dat resulteerde in Magazijn076.'

Een nieuw perspectief bieden, waarin mensen met autisme op een gelijkwaardige manier bijdragen aan een sociale onderneming. Dat is de missie van Magazijn076, vertelt Ingeborg: 'Wij denken in mogelijkheden en doen dat samen met mensen met autisme en hun omgeving, maar ook met bedrijven en andere zakelijke partners. Daarnaast bieden we met Magazijn076 een kenniscentrum waar mensen met autisme, hun naasten en andere geïnteresseerden terecht kunnen met al hun vragen over autisme. Zo worden zij zich beter bewust van wat leven met autisme betekent.'

De persoon met autisme is hier geen client of patiënt. En Ingeborg en Sandra zijn geen begeleiders. Nee, bij Magazijn076 ontstaan projecten op basis van vraag, niet vanuit aanbod, zegt Ingeborg: 'Mensen met autisme, die vaak beschikken over bijzondere vaardigheden, gaan bij ons aan de slag met vragen vanuit zichzelf, de samenleving en/of het bedrijfsleven. Zo krijgen zij de ruimte om zichzelf te ontwikkelen op sociaal, creatief en zakelijk vlak. Daarnaast krijgen ze de kans om de regie (weer) in eigen handen te nemen. De samenleving en/of het bedrijfsleven ontvangt op haar beurt creatieve oplossingen en nieuwe inzichten. Alles valt of staat met vertrouwen, commitment en verbinding. Het succes zit in samenwerking.'

Waardevolle ontmoetingen, creatieve ideeën en succesvolle samenwerkingen, daar heeft Magazijn076 een handje van. Neem bijvoorbeeld de bakfiets die Magazijn076 op dit moment ombouwt tot koffiefiets. Ingeborg: 'Met deze fiets schenken onze eigen barista's binnenkort op locaties bij bedrijven, evenementen en kleinschalige feesten koffie met een verhaal. Wij geloven dat een goede kop koffie mensen met elkaar in contact brengt.' De samenwerking met fotografe Petrina Derksen binnen het project 'Fotografie Anders', is nog zo'n mooi voorbeeld. Zij bracht een serie portretten van vrouwen met autisme. Onder het motto 'Je bent goed genoeg, het is wat het is' maakte Petrina met een zachte en eenvoudige benadering prachtige foto's. Zelf karakteriseert ze deze portretten als kwetsbaar, realistisch en soms confronterend. Petrina sloot het project af met een expositie in Magazijn076.

Gemeente Breda, MEE West-Brabant, Amarant en tal van Bredase ondernemers ondersteunen Magazijn 076. Volgens

Ingeborg het broodnodige steuntje in de rug: 'Wij denken dat Magazijn076 dé oplossing is voor veel mensen met autisme. Breda biedt ons het ideale sociale ondernemingsklimaat. De stad is groot genoeg om alles in zich te hebben en kleinschalig en bereidwillig genoeg om elkaar te helpen. De gemoedelijke sfeer geeft ruimte voor het opzoeken van elkaar voor samenwerking. Deze plek heeft alles. In Breda voelen wij ons thuis.'

INGEBORG VAN DIXHOORN
initiatiefnemer Magazijn076

Eerste herinnering aan Breda:

Op mijn 18e vanuit Zeeuws-Vlaanderen op kamers

Inspirerende Bredanaar: Rob van Uden

Lievelingsplekje: Ons eigen dakterras
Fijnste stukje groen: Het 'Koeienpad' bij het Mastbos

Heerlijkste restaurant: Bar Bistro Biarritz

Mooiste gebouw: De oude koepelgevangenis

Lekkerste koffie: Natuurlijk onze eigen 'Ongefilterd', maar ook een koffie van Kamu sla ik niet af

City secret: Belorum Beach

'Breda neemt 'De European Smart Tourism Award in Acces- sibility 2020' mee naar huis'

De Moerbei: persoonlijke groei

Ook de mensen van De Moerbei staan dag in dag uit klaar voor mensen met een beperking. Dit doen zij van uit stoere werkplaatsen waarin creativiteit, plezier en zelfvertrouwen centraal staan, vertelt bestuurslid Zoe Smit: 'Jongeren en volwassenen die begeleiding nodig hebben om toekomstperspectief te krijgen, bieden wij activering en dagbesteding. Middels individuele trajecten zetten wij deelnemers in hun kracht. Daarbij gaan we uit van ieder zijn of haar authenticiteit, want iedereen is uniek.'

Doen waar je blij van wordt, plezier in hebt en succesmomenten in ervaart, dat staat centraal in de dagbesteding van De Moerbei. Zoe: 'Ieder traject is een ontdekking naar wat iemand uniek maakt. Een persoonlijke reis waarin we groots durven te denken en te doen. Dat alles gebeurt vanuit onze creatieve werkplaatsen: MOER, SPIJKER, BIJ, MOERBIJT en MAAK. Van techniek, tot horeca, voor ieder is er wat wils. Daarnaast bieden wij elke woensdag een variërende sportles aan en is er op maandagen muzikles waarbij deelnemers de ruimte krijgen om hun muzikale vaardigheden te ontwikkelen.'

Creativiteit, maar ook duurzaamheid en verbinding zijn belangrijke drijfveren in de werkplaatsen, vertelt Zoe: 'Stap voor stap zien we deelnemers groeien in hun kracht, zelfvertrouwen en ook in trots. Trots op zichzelf én op de mooie duurzame producten die zij maken en verkopen. Verschillende Bredase ondernemers helpen ons aan mooi duurzaam materiaal. Middels recycling en upcycling maken onze mensen daar vernieuwende producten mee. Die verkopen zij in onze winkel in de St. Annastraat en op sociale media. Met deze duurzame wisselwerking, creëren we verbinding in Breda.'

Moerbei DOET is een nieuw initiatief rondom het thema verbinding. Volgens Zoe vinden veel deelnemers van De Moerbei het leuk en belangrijk om iets te kunnen betekenen voor een ander. Met Moerbei Doet gaan zij met een klein groepje naar een locatie buiten de stichting om daar een handje te helpen. Zoe: 'De ideeën zijn heel uiteenlopend. Van een middagje meehelpen in een dierenasiel tot aan een leuk uitje voor ouderen. Het doel is laagdrempelig ervaring opdoen, uit je bubble komen, mensen helpen, interesses ontdekken, betrokkenheid creëren en zeker ook; plezier maken.'

Een centraler gelegen locatie, staat op dit moment hoog op De Moerbei-agenda, vertelt Zoe: 'We zijn druk bezig om een deel van onze werkplaatsen naar een andere locatie over te brengen. Doel daarvan is om meerdere werkplaatsen samen te voegen, zodat de verbinding met de stad Breda en haar inwoners nog beter zichtbaar wordt.'

ZOE SMIT

bestuurslid De Moerbei

Eerste herinnering aan Breda:

Een boottochtje door de singels
Inspirerende Bredanaar: Sinead Power met haar stichting Roll With Us
Lievelingsplekje: Park Valkenberg, zo magisch mooi als het rustig is en alles in bloei staat

Fijnste stukje groen: Mastbos
Heerlijkste restaurant: Damens Pellens

Mooiste gebouw: De Grote Kerk

Lekkerste koffie: Koffie bij Teun

City secret: Het verscholen stukje park achter de publieke werken aan de Catharinastraat

Breda voor Iedereen

Een toegankelijk Breda voor iedereen, ook als je slechtziend, slechthorend of slecht ter been bent, dat is de missie van platformvoorzitter 'Breda voor Iedereen' Wilbert Willems: 'Een slechtziende moet de websites van hotels kunnen beluisteren, ouders met een kinderwagen moeten soepel de bus in en uit kunnen. Mensen met een rollator of rolstoel moeten de winkels goed kunnen bereiken en iemand met een verstandelijke beperking moet zich welkom voelen op een terras. Dat is ons doel. Breda is al goed op weg.'

Breda bezoeken, moet makkelijk zijn, ook voor mensen met beperkingen. Dat beoogt het Platform Breda voor iedereen, een samenwerkingsverband van de vier o's: overheid, ondernemers, onderwijs en maatschappelijke organisaties. Wilbert: 'Samen met gemeente Breda, horeca, winkeliers, vastgoedondernemers, BUAs, Avans, partners uit zorg en welzijn en vertegenwoordigers van de mensen met een beperking, timmeren we flink aan de weg. Op grote schaal tonen we de voordelen van inclusieve voorzieningen. Zo levert een goede toegankelijkheid van Breda maatschappelijke én economische winst op. Een dubbelbelang dus om van Breda de meest toegankelijke stadsregio van het land te willen maken. Dat besef verspreidt zich als een sneeuwbal door de regio.'

Het Toegankelijkheidsfonds stelt gemeentegeld via het platform beschikbaar en helpt Bredase ondernemers hun winkels, cafés, evenementen en hotels beter toegankelijk

WILBERT WILLEMS platformvoorzitter Breda voor Iedereen

Eerste herinnering aan Breda: Als kruikenzeiker ging ik vroeger stiekem naar Breda voor de carnaval

Inspirerende Bredanaar: Sint Ivo, die zich al in 1347 inzette voor de armen in de stad

Lievelingsplekje: Het Valkenberg-park, een ontmoetingsplek voor alle inwoners én bezoekers

Fijnste stukje groen: De natuur van de Vierde Bergboezem

Heerlijkste restaurant: Wolfslaar Restaurant

Mooiste gebouw: Natuurlijk de Grote Kerk, maar ook het Chassé Theater is indrukwekkend mooi

Lekkerste koffie: Kannen en Kruiken
City secret: Het Begijnhof

'Deze stad is groot genoeg om alles in zich te hebben en kleinschalig en bereidwillig genoeg om elkaar te helpen'

te maken, vertelt Wilbert: 'Samen realiseerden we al een hele hoop. Denk aan de toeristische wandelroutes waar nu duidelijk wordt met welke beperkingen je er wel of niet terechtkunt. Of aan de vele evenementen in Breda die steeds toegankelijker zijn voor iedereen. In de komende jaren zetten we ons in voor meer openbare toiletten, blindegeleideroutes, een aangepast terrassenbeleid en meer. En natuurlijk willen wij dat er bij ieder nieuw(bouw)plan al vanaf het begin in de ontwerpfase, mensen met een beperking meepraten over de noodzakelijke voorzieningen. Zo helpen we elkaar vooruit.'

BATS-en, bijzondere ambtenaren toegankelijke stad, zijn nieuw in de gemeente Breda. Zij zien erop toe dat er bij ieder gemeentelijk plan voldoende rekening wordt gehouden met toegankelijkheid voor iedereen. Dat geldt ook voor digitale toegankelijkheid, zeker voor mensen met beperkte (digitale) taalvaardigheid, vertelt Wilbert: 'Samen met ondernemers en BUAs bekijken we nu de mogelijkheden om de toegankelijkheid van voorzieningen voor toeristen nog toegankelijker te maken. Dit met speciale routes, aangepast vervoer en betere informatie op de (sociale) media.'

De European Smart Tourism Award in Accessibility 2020 én de Access City Award 2019, stak Breda al in haar zak. Prachtige erkenningen voor de gezamenlijke inzet van ondernemers, onderwijs, inwoners en de gemeente voor een mooi, toegankelijk Breda. Wilbert: 'Deze prijzen zijn een groot compliment voor alle Bredanaars! Samen zorgen we voor een welkom en gastvrij gevoel voor iedereen.'

Breda bruist!
Deze stad staat bol van gezellige horecagelegenheden, sociale initiatieven en toeristische hotspots. Wat denk je bijvoorbeeld van Breda zijn 77.000 vrijwilligers, 564 horecagelegenheden en geweldige bereikbaarheid? In deze stad ontmoet je elkaar.

Maar liefst **75% van de Bredanaars geeft aan heel trots te zijn op Breda**. Dat blijkt uit onderzoek van de gemeente. De inwoners zijn trots op de historische binnenstad, het groene karakter én de vele sociale kwaliteiten. Zij noemen Breda gezellig, Boergondisch, levendig én gastvrij.

38

De Bredanaar is er voor de Bredanaar. In deze stad heerst een sociale sfeer. Veel inwoners zetten zich actief in voor elkaar. Van Buddy to Buddy tot kunstcollectief en van statushouder tot ondernemer. Sinds vorig jaar benoemen de gemeente en Breda Marketing aan aantal van hen tot 'smaakmakers'. Dit jaar zetten zij 38 van deze bijzondere Bredanaars in het zonnetje.

Een nachtje logeren? Dat kan in één van de **17 hotels** van Breda.

17

564

Een hapje of een drankje doen? Dat kan in één van de **564 horecazaken** die Breda rijk is. Dat zijn er op dit moment 27 meer dan een jaar geleden en 118 meer dan in 2013. Dat belooft wat!

Een speeldade met de kleine? Ouders en kinderen ontmoeten elkaar in de speeltuinen van Breda. Op dit moment telt de stad **4 speeltuinen mét toezicht**. Veilig spelen kan in de Abeelstraat, Heuvelbrink, Ploegstraat of Somerweide.

8800 Bredanaars gebruiken de Bredapas. Deze kortingspas is er voor inwoners met een laag inkomen. Zo krijgen ook zij de kans om deel te nemen aan sport-, sociale- en culturele activiteiten.

77.000

Maar liefst **77.000 Bredanaars doen vrijwilligerswerk**. De motivatie, die verschilt. Sommigen ontwikkelen hun talenten en anderen ontmoeten nieuwe mensen of komen in contact met bijzondere organisaties. Aan sociaal gedrag schort het in ieder geval niet in deze stad.

11

Mooie en verse producten kopen van de boer of specialist uit de regio? Dat kan op **11 markten** in Breda. Een gezellige ontmoetingsplek.

Toeristen ziet Breda graag. Met de **Inter-city Direct** staan zij in een mum van tijd in hartje centrum. De reis van **Schiphol naar Breda duurt slechts 52 minuten** en vanuit Antwerpen sta je in een half uurtje op station Breda.

52

BOURGONDISCH GENIETEN

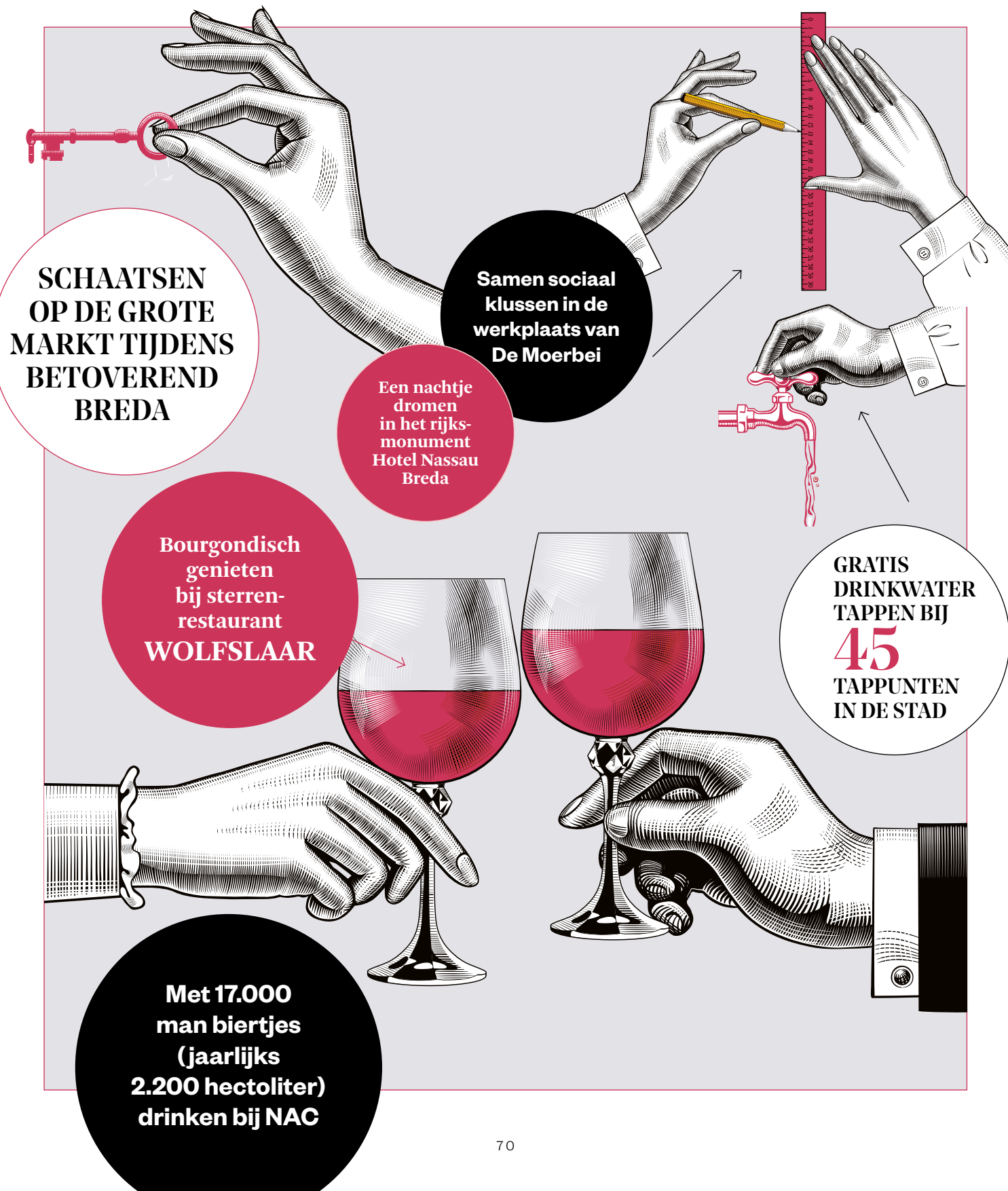
Daar weten ze in Breda wel raad mee. Deze stad puilt bijna uit haar voegen van de cafés, restaurants en terrassen. Van sterrenrestaurants, tot betaalbaar dineren en wijn- en bierproeverijen. Voor ieder wat wils!

Breda vierde in 2019 75 jaar vrijheid. De stad herdenkt de Tweede Wereldoorlog en viert de vrijheid: een Breda voor iedereen!

75

Onze kort-door-de-bochtgids van alles wat leuk, gezellig en gastvrij is in Breda

Vrijdag tussen 17:00 en 20:00

Een gezellig én bijzonder restaurant vind je in de St. Janstraat. Hier schuif je vrijdagavond tussen 17:00 en 20:00 uur aan voor een heerlijk driegangenmenu. Een enorm enthousiast team van jong volwassenen met een verstandelijke beperking, zorgt er meteen voor dat je je thuis voelt.

Op een steenworp afstand van de Grote Markt geniet je bij JanenAlleman van een lekker kopje koffie, huisgemaakte lekkernijen, een ambachtelijke lunch of wekelijks driegangenmenu. De koks bereiden alles zelf, van mayonaises tot soepen, van chocoladetaart tot cheesecake en van broodjes tot een heerlijke carpacciosalade. Maar wat dit restaurant echt bijzonder maakt, is de bediening. JanenAlleman biedt jongens en meiden met een verstandelijke beperking de kans om werkervaring op te doen. Op basis van dagbesteding en stage participeren zij in onze samenleving.

Dit restaurant gaat bewust om met de wereld om zich heen. De koks koken er voornamelijk met biologische producten, geleverd door lokale leveranciers. Ook vind je hier oude meubeltjes, die een tweede, derde of misschien wel tiende leven krijgen. Een prachtig concept en zeker het bezoeken waard.

€ 22,18 voor een rondje

Neerstrijken op de zonnige terrassen, daar hebben Bredanaars wel oren naar. Dat is ook niet zo gek, want uit cijfers blijkt dat Breda één van de goedkoopste steden is om op het terras een rondje te geven.

van het bovenstaande rondje. Hierdoor kun je in Breda zo'n 25,7 rondjes per week bestellen, terwijl dit in de andere steden gemiddeld op 22,2 rondjes ligt. Bourgondisch genieten, noemen we dat!

Horeca adviesbureau Van Spronsen & Partners nam in 2019 de terrassen in 21 steden onder de loep. Goed nieuws voor Breda: deze stad komt op twee steden na als goedkoopste uit de test. Op de terrassen in Breda betaal je gemiddeld €22,18 voor een rondje. Ter vergelijking, in Amsterdam leg je zo'n €27,05 neer. Het gaat dan om twee koffie, twee fris, twee bier en twee rosé.

Breda is niet alleen één van de goedkoopste steden om te 'terrassen'. Nee, hier kun je ook de meeste rondjes per week bestellen. Uit het onderzoek blijkt namelijk ook dat Breda de hoogste 'terraskoopkracht' heeft. Dat heeft te maken met het gemiddelde besteedbare inkomen en de gemiddelde prijs

22,18

DE PADEN OP,

Parilla van Blitterswijk ontdekte een paar jaar geleden een nieuwe passie: wandelen. Ze raakte enthousiast, volgde een korte wandelopleiding bij de sportwandelschool in Hoorn en startte haar eigen onderneming: BredaWandelt!

DE LANEN IN!

In een tijd waarin iedereen te veel stilzit, op zijn telefoon kijkt of zich eenzaam voelt, brengt Parilla mensen samen. In Breda startte zij de wandel-vriendelijke community 'BredaWandelt'.

Wat is BredaWandelt?

'Wij zijn er om mensen blij te maken. Met wandelen verbinden we mensen aan elkaar én aan de stad Breda. Wij geloven dat iedereen zich thuis kan voelen bij ons. Gezellig, gezond en actief. Het idee voor dit initiatief ontstond een paar jaar geleden. Toen vond ik dat mijn ouders wel wat meer mochten bewegen, want echt sportief waren ze niet. Helaas lukte het me maar niet om hen te motiveren. Toen bedacht ik dat het misschien hielp wanneer er wat meer mensen met hen meededen. Ik maakte een Facebook-event aan voor een wandeling in Breda en tot mijn grote verbazing, schreven zich maar liefst zestig mensen in. Er bleek een behoefte, dus begon ik mijn eigen onderneming: BredaWandelt. Vandaag de dag organiseren wij wekelijks themawandelingen, culturele wandelingen én wandelkroegentochten onder de noemer BredaWandelt. Elke wandeling is weer anders en gaat door de hele stad, van Breda Noord tot het Ginneken. Gezondheid was weliswaar mijn eerste doel, maar gezelligheid en elkaar ontmoeten zijn minstens zo belangrijk. Daarom eindigen we iedere wandeling met een kopje koffie of een biertje. Zo brengen wij mensen samen.

Wie doen er mee?

Aan onze wandelevenementen deden al honderden mensen mee. Wij delen een whatsappgroep met meer dan honderd leden, die wekelijks komen. Op facebook tellen we al bijna vijftienhonderd volgers en op Instagram zijn we op weg

naar de zeshonderd! Wij breiden met de dag uit en daar zijn we trots op. Onze deelnemers zijn net zoals wij gek op gezelligheid, bewegen én op Breda. De nachtburgemeester en junior directeur Breda Marketing wandelden al met ons mee. Nu nog de 'echte' burgemeester. Hij is al persoonlijk uitgenodigd...

Waarom moet ik meedoen?

Wij zijn jong, fris, enthousiast, stedelijk en bourgondisch. We vinden wandelen al lang niet stoffig meer. Wandelen is weer hip! Tijdens onze wandelingen leer je Breda kennen op een unieke manier. Samen wandelen we door het centrum of door één van Breda's prachtige wijken. De wandelingen duren ongeveer één tot anderhalf uur en hebben iedere week een ander thema rondom een wijk van de stad. Het is laagdrempelig en zowel voor beginners als gevorderden. Na afloop eindigen we altijd in een gezellige horecagelegenheid. Zo komen bewegen, gezelligheid en iets leren over je eigen stad samen. Je werkt aan je gezondheid en aan waardevolle vriendschappen. Wie wil dat nou niet?

Waarom Breda?

Omdat wij van Breda houden. Het is een bourgondische en gezellige stad. Met een eeuwenoude geschiedenis, prachtig stadscentrum, monumentale gebouwen, hofhuizen, een heus kasteel en prachtige wijken om in te wandelen. In Breda is genoeg te beleven en te ontdekken. Wanneer je met ons op pad gaat, ontdek je Breda telkens opnieuw.

'Wandelen is niet stoffig. Wandelen is weer hip!'

Verklap eens een geheimpje...

Nou vooruit dan... In 2020 krijgt onze beroemde Breda-WanKelt een upgrade. Dan organiseren wij deze gezellige kroegentocht eens per twee maanden. Zo leer je iedereen goed kennen onder het genot van een heerlijk biertje, wijntje of frijse en een hapje. Daarnaast organiseren wij tijdens de feestdagen speciale wandelingen. Daarin stellen we een prachtig kerstverhaal centraal. We sluiten af met een heerlijke warme glühwein en natuurlijk ook een hapje. Tot slot, dan nog een laatste geheimpje. Ik droom ervan om iedereen aan het wandelen te krijgen. Waarom? Om ervoor te zorgen dat niemand zich nog alleen voelt.'

RUPERT PARKER BRADY

Rupert is retail- en steden-expert én jurylid van de verkiezing Beste Binnenstad van Nederland. Hieronder deelt hij zijn 7 hotspots van de Bredase binnenstad.

1 – DE NIEUWE WINKEL

Al vijf jaar verhuurt De Nieuwe Winkel in de Tolbrugstraat ruimte op 200 m² winkelvloeroppervlak. Dit aan creatieve, enthousiaste ondernemers met bijzondere, handgemaakte, biologische en duurzame producten. Het concept biedt webshops, beginnende ondernemers, hobbyisten en professionele labels, voor maximaal drie maanden, een fysieke verkoopplek aan. Ondernemers onderling en winkelend publiek met elkaar verbinden, dat is de missie van het mini-warenhuis vol met spullen die het leven leuker maken.

2 – BOBBI'S BAR

Sinds een jaar bezit de Gasthuispoort één van de mooiste hotspots van de binnenstad. Bobbi's Bar is hip en gezellig om te verblijven voor lunch, diner en een borrel. Geen poespas, maar gewoon goed gemaakte bascis zoals pizza, biefstuk en kip. Bobbi's Bar is voor mij een plek om zakelijk af te spreken voor een kop thee of 's avonds voor een gin tonic met een relatie. Achter de bar zitten Jeff Vink en Kim Evertse, die een concept neerzetten waar iedereen zich thuis voelt. Van de burgemeester tot de bakker, ongedwongen en gewoon goed. Het is er sinds de opening altijd druk.

3 – T-HUIS

Het paviljoen T-Huis in Park Valkenberg is wellicht wat omstreden, maar het ontwerp van architect John Körmeling is al meer dan twintig jaar een pareltje. Zeker voor de bezoeker die vanuit het station via het stadspark naar het stadscentrum loopt. De vraag of het een kunstwerk of puur een horecazaak is, vind ik niet zo boeiend. Wat voor mij telt, is dat het stadsbestuur het erkent als uniek cultureel erfgoed.

4 – HUTSPOT BREDA

Ondernemers Pieter Jongens, Reinier Bernaert en Nick van Aalst combineren binnen Hutspot bijzondere mode, innovatief design en lokale kunst. Ze bieden jonge ontwerpers en kunstenaars de gelegenheid om hun producten te verkopen naast de gevestigde merken. Ook bieden zij creatieven de kans een expositie te houden. Een mooie toevoeging van creativiteit aan de binnenstad van Breda.

5 – DE VRIJE BOEKHANDEL

De Vrije Boekhandel, met de kenmerkende klassieke gevel, is een begrip in de binnenstad. Een uniek zichtpand met boekenkasten langs de wanden tot aan het plafond toe gevuld. Hier droom je als bezoeker heerlijk weg.

6 – BON APPETIT

Denk ik aan Breda, dan denk ik aan ijs. In de eigentijdse Groene Poort, van vastgoedicoon Maas-Jacobs, vinden we sinds 2016 commercieel sterke foodconcepten. Eén daarvan is Bon Appetit, De IJssalon van Breda. Eigenaar Edwin van Es paste het principe van frontcooking toe op zijn ijsconcept, dat echt een belevenis is. Bezoekers hebben niet alleen keus uit 48 smaken versgedraaid ijs, maar genieten ook van smoothies, salades, gebak, broodjes en tosti's. Producten met bijzondere smaken, zoals een shoarmatosti of ijs in de smaak gezouten karamel, geven het concept nog een extra twist. Het is helemaal niet erg om buiten in de rij te wachten.

7 – LILA THE STORE

In de Wilhelminastraat zit alweer vijf jaar een conceptstore geïnspireerd op de Italiaanse stad Milaan: mode, architectuur, lifestyle en natuurlijk heerlijke espresso's. LILA, afgeleid van het Italiaans voor van her naar der, verkoopt een eclectische mix van Scandinavische kledingmerken. Denk aan: Love Stories, Drykorn, Amator, Hunkydory, Munte, Rabens Saloner, Femmes du Sud en Hartford. En aan: schoenen, kussens, servies, kaartjes en stationery. Eigenaresse Saskia, die vier jaar in Milaan woonde, had vier en half jaar lang een gelijknamige schoenwinkel in de Ginnekenstraat. In 2015 stapte zij over naar een groter en lichter pand met een tuin. De winkel is een rustpunt in de dagelijkse hectiek.

Hospitality in de genen

Arjan Knoppert
is horeca adviseur
conceptontwikkeling bij
Bierbrouwerij AB InBev.

Gastvrijheid zit in het DNA van Breda. Historisch gezien stelde de stad zich altijd al open voor 'buitenstaanders'. De Nassaus trokken in de vijftiende en zestiende eeuw al veel buitenlandse connecties naar Breda. Bovendien werd Breda een garnizoensstad, met veel militairen op allerlei niveaus en vanuit alle windstreken. Daarnaast ligt de stad op een strategische belangrijke handelsroute. Denk maar eens aan de functie van de Haven, die vroeger een open verbinding met de zee had. Of aan de gunstige ligging tussen Antwerpen en Nederland. Ook toerisme is al eeuwen een bekend fenomeen in Breda. Zo bezocht men het Mastbos vroeger speciaal om te kuren. Maar denk ook eens aan de komst en de groei van hoogwaardige opleidingsinstituten, zoals BUas en de AKV|St.Joost. Allemaal factoren die de stad aantrekkelijk maken voor de 'buitenstaander'.

Breda heeft op het gebied van gastvrijheid veel troeven in handen: een stad in het groen, bruisende events, veel talent en een juweel van een historische binnenstad. Nu al zien we dat krachten worden gebundeld en door Bredanaars succesvol worden 'samengebracht'. Denk aan de vestiging van hospitality-opleidingen in fraaie historische gebouwen, zolas BUas en Rooi Pannen, of aan de vele activiteiten en events in en rond de Haven en de plannen voor verdere gebiedsontwikkeling.

**'Hoog het Hart,
Hoog het Lied,
Hoog het Bier!'**

Kortom, Breda heeft hospitality in de genen. Het is voor velen een gastvrije stad en draagt dat van nature uit. Dat komt deels door de eeuwenoude historie als brouwerijstad. Van de voormalige

brouwerij De Drie Hoefijzers tot aan de huidige Bierbrouwerij AB InBev. Dankzij deze historie ontstond in de stad een belangrijke sociaal-culturele en economische dynamiek, met daarin een cruciale rol voor de horeca en evenementen.

Bij Bierbrouwerij AB InBev koesteren wij onze roots. We zijn nauw betrokken bij Breda. Ons Nederlandse hoofdkantoor staat in de Ceresstraat, vlakbij ons voormalige brouwhuis, dat nu bekend staat onder de naam Beers & Barrels. In deze stad hebben wij belangrijke wortels, die teruggaan tot aan de zestiende eeuw bij brouwerij De Drie Hoefijzers in de Boschstraat. Al eeuwen hebben we een voortrekkersrol in de gastvrijheidssector van de stad. Niet alleen als brouwers, maar ook bij de ontwikkeling, vernieuwing en versterking van het horeca-aanbod. Zo zijn wij een belangrijke partnerspartner bij evenementen waaronder Carnaval, Hop On Hop Off Bierfestival, Bredasche Kluuntochten en de Spanjaardsgatconcerten.

Een steeds belangrijkere rol in de gastvrijheidssector spelen (muziek-)festivals voor jong en oud, van klein tot groot. Als brouwerij maken wij deze mede mogelijk. Apetrots zijn we op Breda Jazz festival, Breda Live en Hartje Ginneken. Wij geloven erin dat we met ons bieren mensen kunnen samenbrengen en voor verbinding kunnen zorgen. Een perfecte match, waar Breda voor staat.

COLOFON

Uitgever: VG Visie BV
Grasbloem 57, 5658 GJ Eindhoven
Erwin Asselman
E: erwin@vgvisie.nl
T: 06- 51 26 84 07
W: www.vgvisie.nl

In samenwerking met: Breda Marketing
Stadserf 2, 4811 XS Breda
W: bredamarketing.nl
W: welkominbreda.nl
E: marketing@bredamarketing.nl

Art director/vormgeving: das Studio
Matthijs Koppen en Lena Steinborn

Redactieteam: Crissy Mulder,
Rupert Parker Brady, Inger Harteman,
Hildegard Assies & Marielle Houben

Fotografen & Illustratoren:
Martijn Steiner Lovisa,
Remmert Bolderman, Lars van den
Brink, Michel Wielek, Dat Nguyen

Beeld: We hebben gebruik gemaakt
van zoveel mogelijk eigen materiaal op
enkele beelden na. We hebben ons uiter-
ste beste gedaan alle rechthebbende te
achterhalen. Mocht iemand desondanks
menen aanspraak te kunnen maken
gelieve contact op te nemen met Breda
Marketing.

Eindredactie: Jamy Vogelzang
Druk: Print Consult

BREDAMARKETING

*Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze
uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van Breda Marketing worden
gekopieerd of vervoelvoudigd op welke manier
dan ook. Deze publicatie is met zorg samenge-
steld. Niettemin aanvaarden de samenstellers
geen enkele aansprakelijkheid voor eventuele
onjuistheden. Aan deze publicatie kunnen geen
rechten worden ontleend.*

Adverteerdersindex
DVP: cover 2
NVM Business: cover 3
Kroonenberg Groep: cover 4

Is vertrouwen te koop?

Vertrouwen moet je verdienen.

Daarom zijn de database en de referentiedatabase van **NVM Business**, met alle gegevens over de commerciële vastgoedmarkt, beschikbaar voor onze leden. Of het nu gaat om de markt voor het mkb of die voor corporates. Wij vinden het belangrijk dat onze leden toegang hebben tot al onze kennis en data. Dat komt het vertrouwen in ons ten goede.

MANGO

OPEN

BOSS
HUGO BOSS

THE STING

GUESS

T-Mobile

ONLY

PULL&BEAR

SISSY-BOY

s.Oliver

TIERELANTIJN
WATCHES & JEWELS

Etos

GAME MANIA

vitaminstore

Bershka

comma,

BARONES.NL

SHOPPEN IN DE BARONES

De Barones, daar begint jouw dagje winkelen in het historische hart van Breda. Ontdek het veelzijdige aanbod in dit overdekte, sfeervolle winkelcentrum en laat je verwennen door typisch Bredase gastvrijheid!

Wij zijn 7 dagen per week geopend, parkeren doe je veilig en overdekt om de hoek.

Shopper in Breda begint bij
DE BARONES